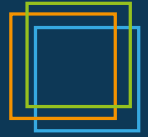

Finansira
Evropska unija

International
Labour
Organization

SIYB
START AND IMPROVE
YOUR BUSINESS

KAKO UNAPRIJEDITI POSLOVANJE

Troškovi

**KAKO UNAPRIJEDITI
POSLOVANJE**

TROŠKOVI

Autor izvorne publikacije je Međunarodna organizacija rada.

Finansira
Evropska unija

Copyright © International Labour Organization 2015

Prvo izdanje: 2015

Ovaj materijal nema ograničenja u pogledu pristupa, a distribuira se po osnovu licence Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 IGO License (<http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/igo>). Korisnici mogu da koriste, dijele, prilagođavaju i nadgrađuju izvornu publikaciju, čak i u komercijalne svrhe, kako je navedeno u licenci. Svaki novi rad u kom je preuzet izvorni sadržaj mora biti isti kao u licenci CC-BY-SA. Međunarodna organizacija rada mora biti jasno navedena kao vlasnik izvornog djela. Upotreba amblema Međunarodne organizacije rada u vezi sa radom korisnika nije dozvoljena.

Prevođenje - ukoliko se ova publikacija prevodi, potrebno je dodati sljedeći tekst: *Ovaj prevod nije uradila Međunarodna organizacija rada (MOR), te ga ne treba smatrati zvaničnim prevodom MOR-a. MOR ne odgovara za sadržaj ili tačnost prevoda.*

Adaptiranje - ukoliko se ova publikacija adaptira, potrebno je dodati sljedeći tekst: *Ovo je adaptacija izvorne publikacije Međunarodne organizacije rada (MOR). Odgovornost za izražene stavove i mišljenja leži isključivo na autoru ili autorima, za koje se MOR ne smatra saglasnom.* Na adaptiranim publikacijama na koje Jedinica MOR-a za mala i srednja preduzeća nije dala saglasnost ne može se koristiti brend i logotip.

Svi upiti u vezi sa pravima i dozvolama uputiti na poštansku adresu: ILO Publications (Rights and Licencing), CH-1211 Geneva 22, Switzerland, ili na elektronsku adresu: rights@ilo.org.

International Labour Office

Improve your business (IYB): people and productivity / International Labour Office, Enterprises Department.

- Geneva: ILO, 2015

ISBN: 978-92-2-132853-7 (print); 978-92-2-132854-4 (web pdf)

International Labour Office Enterprises Dept.

enterprise development / cost / small enterprise / business

03.04.5

ILO Cataloguing in Publication Data

Nazivi koji se koriste u publikacijama MOR-a, a koji su u skladu sa praksom Ujedinjenih nacija, i sadržaj koji je izložen u njima, ne izražavaju stav Međunarodne organizacije rada u pogledu pravnog statusa bilo koje zemlje, područja ili teritorije, ili njenih vlasti, ili u vezi s razgraničenjem njenih granica.

Odgovornost za stavove izražene u potpisanim člancima, studijama i drugim radovima leži isključivo na njihovim autorima, a njihovo objavljivanje nužno ne znači da ih Međunarodna organizacija rada podržava.

Spominjanje naziva kompanija i komercijalnih proizvoda i procesa ne znači da ih Međunarodna organizacija rada podržava, dok nespominjanje neke kompanije, komercijalnog proizvoda ili procesa nije znak neodobravanja.

Publikacije i digitalni proizvodi MOR-a mogu se nabaviti kod većih knjižara i platformi za digitalnu distribuciju, ili naručiti direktno putem adrese ilo@turpin-distribution.com. Više informacija možete dobiti na našoj internet stranici: www.ilo.org/publns ili upitom na adresu: ilopubs@ilo.org.

Štampano u Bosni i Hercegovini

Ova publikacija je urađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Međunarodne organizacije rada u okviru implementacije projekta EU4Business i ne predstavlja nužno stanovišta Evropske unije.

O programu *Kako pokrenuti posao i unaprijediti poslovanje* (SIYB)

Program *Kako pokrenuti posao i unaprijediti poslovanje* (SIYB) je program obuke iz menadžmenta, čiji je akcenat stavljen na otvaranje i unapređenje malih firmi kao strategije otvaranja većeg broja kvalitetnijih radnih mjesta za žene i muškarce, posebno u zemljama u razvoju. Procjenjuje se da je realizovan u preko 100 zemalja i spada među najveće programe u ovoj oblasti u svijetu.

Program ima četiri povezana kursa - *Kako doći do poslovne ideje* (GYB), *Kako pokrenuti posao* (SYB), *Kako unaprijediti poslovanje* (IYB) i *Kako proširiti poslovanje* (EYB).

MOR realizuje program u strukturi sa tri stuba, koju čine viši predavači, predavači i krajnji korisnici - potencijalni i aktivni preduzetnici. Viši predavači koji imaju MOR-ovu licencu zaduženi su za razvoj kapaciteta predavača za efektivno izvođenje programa SIYB. Nadalje, ovi predavači obučavaju preduzetnike na kursovima u okviru programa SIYB. MOR igra presudnu ulogu u identifikovanju i širenju najbolje prakse, realizaciji obuke, aktivnostima praćenja, vršenju kontrole kvaliteta i pružanju tehničkih savjeta u pogledu realizacije programa SIYB.

O kursu *Kako unaprijediti poslovanje* (IYB)

Kurs *Kako unaprijediti poslovanje* (IYB) je kurs iz menadžmenta za vlasnike i rukovodioce malih preduzeća koji žele da održe svoju firmu, povećaju prodaju i smanje troškove. Bavi se načinima unapređenja poslovanja firme kao ključnim pitanjem.

Kurs IYB nastao je iz programa koji je izradila Konfederacija poslodavaca Švedske za lokalna mala i srednja preduzeća. MOR je metode i materijale kasnije prilagodila potrebama ljudi koji imaju mala preduzeća u zemljama u razvoju.

Kurs IYB praćen je zbirkom od šest priručnika (marketing, troškovi, kontrola nabavke i zaliha, knjigovodstvo, planiranje poslovanja i ljudi i produktivnost). Ovi priručnici obrađuju se zasebno ili kombinovano, kao puni kurs. Puni kurs sa svim modulima traje oko 7 dana. Na kursu IYB koristi se aktivan pristup učenju o upravljanju malim preduzećima, a fokus se stavlja na rješavanje problema u obliku kraćih primjera iz prakse i grafičkih ilustracija.

U priručniku *IYB Troškovi* preduzetnicima se objašnjava kako da izračunaju troškove svojih proizvoda ili usluga.

Autori i izrazi zahvalnosti

Priručnik za kurs IYB Troškovi rezultat je kolektivnog rada i sadrži iskustva i znanja prikupljena tokom tridesetogodišnje realizacije programa. Posebno je neprocjenjiv doprinos viših predavača i predavača programa SIYB, koji su testirali, koncipirali i realizovali program u različitim zemljama. Izradu ovog priručnika svojim iskustvom, podrškom i konstruktivnim prijedlozima omogućio je veliki broj kolega iz mreže praktičara SIYB, konsultantskih firmi i MOR-a.

Ovaj priručnik počiva na vodiču koji je prvobitno izradila Regionalna kancelarija MOR-a za program SIYB za istočnu i južnu Afriku u Harareu, Zimbabve 2003. godine, a autori su bili Mats Borgenvall (Mats Borgenvall), Sesilija Plamer (Cecilia Palmer) i Barbara Mari (Barbara Murray).

Tim autora izdanja iz 2015. godine, koji je revidirao postojeći tekst i napisao nekoliko poglavlja koja odražavaju najnovija razmišljanja o razvoju preduzeća i srodnim oblastima, čine Duong Ti Kim Čung (Duong Thi Kim Chung) i Pranati Mehta (Pranati Mehtha). Stilsku i jezičku lekturu teksta uradio je Stiv Rejmond (Steve Raymond).

Veliku zahvalnost dugujemoiskusnim višim predavačima programa SIYB za reviziju nacрта rukopisa i sugestije koje su dali na osnovu svog iskustva, a to su: Disu Zomahun (Dissou Zomahoun), Gemunu Wijesena (Gemunu Wijesena), Sibonžil Sibanda (Sibongile Sibanda) i Valter Verheve (Walter Verhoeve). Kraće priloge, savjete i pomoć kod povezivanja sadržaja sa finansijama dali su Čeril Frankijevič (Cheryl Frankiewicz) i Severin Deboš (Severine Deboos) (tehnički ekspert u Jedinici za socijalne finansije Odjeljenja za preduzeća, MOR).

Za opremanje publikacije i ilustracije bio je zadužen Tai Van Luan (Thai Van Luan), korice je dizajnirao Mauricio Konstanca (Maurizio Constanza).

Zahvaljujemo se članovima Tima za globalnu koordinaciju programa SIYB na njihovom neprocjenjivom doprinosu u pripremi i završnoj izradi priručnika: Mertenu Siversu (Merten Sievers) (specijalista - usluge razvoja lanca vrijednosti i razvoja poslovanja), Evi Majurin (Eva Majurin) (globalni koordinator programa SIYB) i Tokožil Njuman (Thokozile Njuman).

Sadržaj

UVOD	i
1. Čime se ovaj priručnik bavi?	i
2. Kome je namijenjen?	i
3. Ciljevi ovog priručnika	i
4. Kako se ovaj priručnik koristi?	i
DIO I - UPOZNAJTE TROŠKOVE	01
1. Šta su troškovi?	02
2. Šta je utvrđivanje troškova?	03
3. Različite vrste troškova?	03
3.1 Troškovi proizvodnje	03
3.2 Ostali troškovi	06
4. Kako utvrđivanje troškova može da doprinese boljem poslovanju?	09
Siže	10
Procjena 1	11
DIO II - ANALIZA POSLOVANJA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI PRUŽAOCA VIŠE USLUGA	13
1. Klasifikacija troškova	14
2. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda	16
3. Prikupljanja podataka o troškovima	18
3.1 Direktni troškovi materijala	18
3.2 Direktni troškovi rada	20
3.3 Indirektni proizvodni troškovi	22
3.4 Režijski troškovi	22
4. Izračunavanje troškova	24
4.1 Korak 1: Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu	24
4.2 Korak 2: Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu	26
4.3 Korak 3: Izračunavanje indirektnih proizvodnih po artiklu	27
4.4 Korak 4: Izračunavanje režijskih troškova po artiklu	29
4.5 Korak 5: Sumiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova	30

Siže	33
Procjena 2	34
DIO III - UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA JEDNOG PROIZVODA ILI PRUŽAOCA JEDNE USLUGE	35
1. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda	36
2. Prikupljanja podataka o troškovima	37
2.1 Troškovi materijala	38
2.2 Troškovi rada	38
2.3 Režijski troškovi	38
3. Izračunavanje troškova	40
3.1 Korak 1: Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou	40
3.2 Korak 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala na mjesečnom nivou	41
3.3 Korak 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu	42
Siže	44
Procjena 3	45
DIO IV - UTVRĐIVANJE TROŠKOVA U MALOPRODAJI I VELEPRODAJI	47
1. Korak 1: Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu	49
2. Korak 2: Izračunavanje režijskih troškova po artiklu	51
2.1 Izračunavanje troškova materijala na mjesečnom nivou	55
2.2 Izračunavanje režijskih troškova na mjesečnom nivou	57
2.3 Izračunavanje režijske naknade	58
2.4 Izračunavanje režijskih troškova po artiklu	60
3. Korak 3: Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova	61
Siže	63
Procjena 4	64
ŠTA STE NAUČILI U OVOM PRIRUČNIKU?	65
1. Možete li pomoći?	66
2. Akcioni plan	71
Odgovori	73
KORISNA POSLOVNA TERMINOLOGIJA	77

1. Čime se ovaj priručnik bavi?

Poznavanje troškova pomoći će vam da odredite adekvatnu cijenu tako da vaša firma može da ostvari dobit. Isto tako, moći ćete da kontrolirate troškove, donosite odluke i planirate buduća kretanja. Svrha ovog priručnika jeste da naučite kako da izračunate troškove svojih proizvoda i usluga. U ovom priručniku, govorićemo o različitim vrstama troškova i naučiti kako se troškovi računaju u različitim djelatnostima.

2. Kome je namijenjen?

Troškovi je jedan od niza priručnika za kurs *Kako unaprijediti poslovanje* (IYB). Koristan je preduzetnicima koji vode malo preduzeće i koje žele da razviju svoje poslovanje, povećaju prodaju i smanje troškove. Metod utvrđivanja troškova o kom govorimo u ovom priručniku zasniva se na poslovnom knjigovodstvu. Iz tog razloga, ovaj priručnik preporučujemo preduzetnicima koji vode poslovne knjige. Ukoliko vaša firma ne vodi poslovne knjige, pogledajte priručnik *Kako pokrenuti posao* (SYB), u kom govorimo o jednostavnijem načinu utvrđivanja troškova.

3. Ciljevi ovog priručnika

Kada završite ovaj priručnik, moći ćete da:

- identifikujete različite vrste troškova koje vođenje firme podrazumijeva,
- koristite podatke iz poslovnih knjiga da izračunate troškove svojih proizvoda i usluga,
- koristite obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda da izračunate troškove datog proizvoda ili usluge.

4. Kako se ovaj priručnik koristi?

U ovom priručniku, naći ćete:

- **Priče o firmama:** Uporedite ove primjere sa svojom firmom i iskoristite ih da unaprijedite rad i profitabilnost.
- **Aktivnosti:** Praktične vježbe na pola svakog poglavlja koje će vam pomoći da proaktivno razmišljate o različitim konceptima i njihovoj primjeni u svojoj firmi.
- **Siže:** Procjena se nalazi na kraju svakog poglavlja. U njemu se rezimiraju ključne stavke.

- **Procjene:** Procjena se nalazi na kraju svakog poglavlja. Odgovori na pitanja pomoći će vam da procijenite u kojoj mjeri poznajete sadržaj o kom se govori u datom poglavlju.
- **“Možete li pomoći?”:** Ovo su vježbe na kraju priručnika koje će vam dati priliku da primijenite stečena znanja i vještine na specifične situacije. Radeći ove vježbe, znaćete koliko ste naučili iz cijelog priručnika.
- **Akcionni plan:** Popunite i koristite akcionni plan koji se nalazi skoro na kraju priručnika. To će vam pomoći da praktično primijenite svoje znanje.
- **Odgovore:** Odgovori na procjene i vježbu „Možete li pomoći?” dati su na kraju priručnika. Prije nego što pogledate odgovor, završite vježbu.
- **Korisna poslovna terminologija:** Možete potražiti značenje nekog poslovnog termina koji ne razumijete. Ovaj dio dat je na kraju priručnika.
- **Bitne napomene:** Svaka napomena sadrži bitne informacije. Ove informacije iskoristite maksimalno. Ove napomene naći ćete na sredini različitih dijelova priručnika.

U priručniku se koristi nekoliko ikonica, koje će vas voditi kroz učenje. Ikonice i njihovo značenje objašnjeni su ispod:

Kada vidite ovu ikonicu, slijedi rad na aktivnostima ili odgovaranje na pitanja.

Kada vidite ovu ikonicu, tu ćete naći odgovor koji se odnosi na aktivnost i procjenu.

Kada vidite ovu ikonicu, to znači da su informacije u ovom dijelu izuzetno bitne.

Ova ikonica znači da morate da uradite procjenu koja će vam pomoći da izmjerite šta ste naučili.

Kada vidite ovu ikonicu, znaćete da ste upravo završili jedno poglavlje i da slijedi rezime važnih ideja koje su tu obrađene.

Ova ikonica vam govori gdje naći više informacija ili šta treba uraditi.

PLANIRANJE BUDUĆNOSTI

Kako Marina određuje cijenu svojih čajnika?

Postoji li tu neki problem? Obrazložite svoj odgovor.

Vjerovatno biste se složili sa sljedećim:

Da bi odredila svoju cijenu, Marina provjerava koliko sličan čajnik košta kod konkurencije, a zatim stavlja nižu cijenu.

Kod ovakvog načina određivanja cijene postoji problem. Da bi prodaja čajnika bila profitabilna, Marina također treba da zna koliko košta proizvodnja jednog čajnika i odredi cijenu proizvoda koja je veća od troškova.

1. Šta su troškovi?

Svaka firma ima **troškove**. Troškovi su novac koji vaša firma troši da proizvede i proda neki proizvod ili uslugu. Ovdje dajemo nekoliko primjera troškova pekare *Veknica*:

AKTIVNOST 1

Koliki su troškovi vaše firme?

---

2. Šta je utvrđivanje troškova?

Utvrđivanje troškova je kalkulacija svih troškova koji ulaze u proizvodnju i prodaju određenog proizvoda ili usluge. U ovom priručniku naučićete kako da utvrdite troškove. Međutim, prije nego što pređemo na utvrđivanje troškova, neophodno je da se upoznate sa različitim vrstama troškova.

3. Različite vrste troškova

Troškovi jedne firme generalno se mogu podijeliti u dvije kategorije zavisno od njihovog izvora: proizvodne i neproizvodne troškove. Razdvajanje proizvodnih i neproizvodnih troškova firmi pomaže da dođe do prave slike troškova izrade proizvoda ili pružanja usluge.

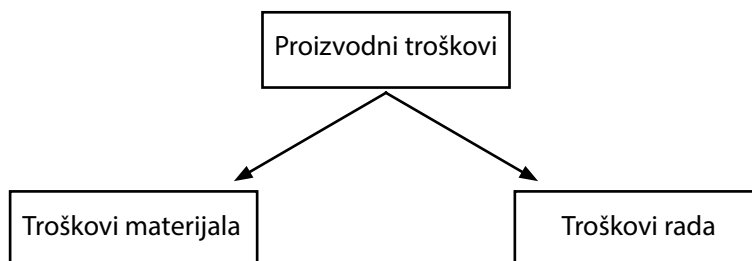
Proizvodni troškovi su troškovi koji nastaju u proizvodnji proizvoda ili pružanju usluge. U proizvodne troškove spadaju, na primjer, sirovine, ambalaža i plate radnika. Ovi troškovi često variraju zavisno od obima proizvodnje, obima prodaje ili pružanja usluga.

Neproizvodni troškovi su svi drugi troškovi, osim proizvodnih troškova, koje imate u vođenju firme. Tu spadaju, na primjer, zakup prostora, komunalne usluge i plate administrativnih radnika. Ovi troškovi ne zavise direktno od broja proizvedenih ili prodatih proizvoda i obično su nepromjenjivi tokom određenog perioda. Neproizvodni troškovi obično se nazivaju režijski troškovi.

3.1 Proizvodni troškovi

Proizvodni troškovi dijele se na:

- troškove materijala, i
- troškova rada.

Troškovi materijala su novac koji firma troši na dijelove i materijal koji se **odnose na proizvodnju proizvoda ili pružanje usluga**.

Evo nekoliko primjera troškova materijala u različitim djelatnostima:

U frizersko-kozmetičkom salonu, blanši i fiksator su proizvodi koji se koriste za izvlačenje pramenova, tako da su troškovi blanša i fiksatora troškovi materijala za ovaj salon.

U Kasimovoj metalnoj galanteriji, metalni limovi, šarke i vijci koriste se uz izradi okvira vrata, tako da su troškovi metalnih limova, šarki i vijaka troškovi materijala za ovu radnju.

Lanina knjižara nema proizvodnju. Knjižara nabavlja kancelarijski materijal, knjige i druge artikle i preprodaje ih. U maloprodaji i veleprodaji, troškovi nabavke robe za dalju prodaju jesu troškovi materijala.

“

U maloprodaji i veleprodaji, troškovi nabavke robe za dalju prodaju su troškovi materijala.

”

Šta su troškovi materijala u vašoj firmi?

Troškovi rada su iznos koji firma daje na plate, naknade i beneficije radnicima i vlasnicima **koji rade u proizvodnji proizvoda ili na pružanju usluga.**

U *frizerskom salonu*, Feridov posao je da frizira klijente. Njegova plata spada u troškove rada.

U *Kasimovoj metalnoj galanteriji*, zadatak radnika je da proizvode metalne proizvode. Plate koje Kasim isplaćuje svojim radnicima su troškovi rada njegove firme.

AKTIVNOST 3

Da li u vašoj firmi ima radnika koji rade u proizvodnji ili na pružanju usluga? Koje troškove rada ima vaša firma?

3.2 Neproizvodni troškovi

Pored proizvodnih troškova, sve firme imaju i troškove poslovanja. Ovi troškovi nazivaju se neproizvodni troškovi ili **režijski troškovi**.

Svi troškovi koji nisu povezani sa procesom proizvodnje spadaju u režijske troškove. Troškovi objekta, zakupa, struje, vode, održavanja, popravki, servisa, osiguranja, kancelarijskog materijala, dozvola, kamate na kredit i druge finansijske usluge spadaju u režijske troškove.

Prevoz materijala i robe, obilazak dobavljača i kupaca i dostava proizvoda kupcima takođe spadaju u režijske troškove.

Troškovi plata radnika ili vlasnika koji ne rade direktno u proizvodnji ili pružanju usluga spadaju u režijske troškove. U režijske troškove takođe spadaju troškovi računovođe, prodavaca, kurira, spremačica i obezbjeđenja.

Neke firme u maloprodaji i veleprodaji, kao što je Lanina knjižara, nemaju radnike u proizvodnji. Iz tog razloga, troškovi plata, naknada i beneficija koje se isplaćuju radnicima i vlasnicima spadaju u režijske troškove.

U opremu spada sva mehanizacija, alati, instalacije u radionici, kancelarijski namještaj, itd. koji je firmi potreban. Svake godine, oprema gubi na vrijednosti i predstavlja trošak firme, pa tako spada u režijske troškove. Gubitak vrijednosti opreme naziva se **amortizacija**. Amortizacija se izračunava tako što se ukupna nabavna cijena podijeli brojem godina (ili mjeseci) tokom kojih očekujete da će se oprema koristiti.

$$\text{Amortizacija} = \frac{\text{Ukupna nabavna cijena}}{\text{Broj godina (ili mjeseci) upotrebe}}$$

Na primjer, vaša firma je kupila kompjuter. Troškovi nabavke su bili 600 KM, a očekujete da ćete ga koristiti 5 godina. Troškovi korišćenja kompjutera u jednoj godini (ili godišnja amortizacija) iznosi:

$$\text{Godišnja amortizacija} = \frac{600 \text{ KM}}{5} = 120 \text{ KM}$$

Da biste procijenili vijek trajanja opreme, možete:

- bazirati procjenu na iskustvu,
- pitati dobavljača,
- pitati vlasnike drugih firmi koji koriste istu ili sličnu opremu.

“

U nekim zemljama, amortizacija je propisana. Ovi propisi navode broj godina za amortizaciju određene opreme. Provjerite kod poreske uprave ili računovođe da li je u vašoj zemlji amortizacija propisana.

”

AKTIVNOST 4

Koju opremu imate u firmi? Da li izračunavate amortizaciju za tu opremu?

U nekim firmama, naročito proizvodnim, troškovi amortizacije su visoki. Iz tog razloga, u kalkulaciju troškova proizvoda bitno je uključiti troškove amortizacije.

Šta su troškovi materijala u vašoj firmi?

Ako poslujete u maloprodaji ili veleprodaji, svi troškovi, osim troškova nabavke proizvoda za dalju prodaju, spadaju u režijske troškove.

Sada znate da postoje različite vrste troškova koji ulaze u ukupne troškove proizvoda ili usluge.

$$\boxed{\text{troškovi materijala}} + \boxed{\text{troškovi rada}} + \boxed{\text{režijski troškovi}} = \boxed{\text{UKUPNI TROŠKOVI}}$$

Potrebno je da znate sve vrste troškova koje firma ima da biste mogli precizno da ih utvrdite. Morate odrediti:

- troškove materijala,
- troškove rada,
- režijske troškove.

4. Kako utvrđivanje troškova može da doprinese boljem poslovanju?

- **Utvrđivanje troškova pomaže vam da odredite cijenu.**

Da biste prodali svoje proizvode i usluge, njihova cijena mora biti konkurentna. Da bi prodaja proizvoda i usluga bila profitabilna, morate odrediti cijenu koja je viša od troškova proizvodnje proizvoda ili usluga. Kada poznajete sve troškove, u stanju ste da odredite adekvatnu profitabilnu cijenu proizvoda ili usluge.

- **Utvrđivanje troškova pomaže vam da smanjite i kontrolišete svoje troškove.**

Ako znate troškove, lakše ćete naći način da poslovanje učinite rentabilnijim.

- **Utvrđivanja troškova pomaže vam da donosite bolje odluke o poslovanju.**

Kada znate ukupne troškove svakog proizvoda ili usluge ponaosob, možete utemeljenije odlučiti koje proizvode ili usluge da proizvodite ili maksimalno promovirate tako da vaša firma može da ostvari najveću dobit.

- **Utvrđivanje troškova pomoći će vam da planirate buduće poslovanje.**

Kada znate sve svoje troškove, možete da planirate pravac budućeg poslovanja. Na primjer: potrebno je da znate sve svoje troškove da biste sačinili precizan plan prodaje i marketinga, plan proizvodnje i troškova i plan novčanih tokova.

SIŽE

Svaka firma ima troškove. Troškovi su novac koji vaša firma troši da bi proizvela i prodala proizvod ili uslugu. Utvrđivanje troškova je način na koji izračunavate ove troškove i presudno je za svaku firmu.

Troškovi jedne firme generalno se mogu podijeliti u dvije kategorije zavisno od njihovog izvora:

- proizvodni troškovi - svi troškovi koji se odnose na proizvodnju proizvoda ili pružanje usluga,
- neproizvodni troškovi - svi ostali troškovi poslovanja. Ovi troškovi generalno se nazivaju režijski troškovi.

Proizvodni troškovi dalje se dijele na dvije vrste:

- troškovi materijala - novac koji firma troši na dijelove i materijal koji se odnose na proizvodnju vašeg proizvoda ili pružanje usluga,
- troškovi rada - iznos koji firma daje na plate, naknade i beneficije radnicima i vlasnicima koji rade u proizvodnji proizvoda ili na pružanju usluga.

Morate poznavati različite vrste troškova da biste mogli da izračunate ukupne troškove bilo kog proizvoda ili usluge koje vaše firma proizvodi ili pruža.

$$\boxed{\text{troškovi materijala}} + \boxed{\text{troškovi rada}} + \boxed{\text{režijski troškovi}} = \boxed{\text{UKUPNI TROŠKOVI}}$$

Utvrđivanje troškova firmi pomaže da:

- odredi cijene,
- smanji i kontroliše troškove,
- donese bolje odluke o poslovanju,
- planira buduće poslovanje.

Upravo ste završili Dio I ovog priručnika. Uradite sljedeće dvije vježbe da provjerite koliko ste naučili. Uradite vježbu prije nego što provjerite odgovore na stranici 73.

1. Koristite poslovnu terminologiju

Neke riječi nedostaju u ovoj priči. Dopunite rečenice odgovarajućom riječi ili riječima sa ponuđene liste. Nedostajuću riječ napišite u prostor pored broja u zagradi.

troškovi materijala

troškovi rada

režijski troškove

ukupni troškovi

amortizacija

Kasimova metalna galanterija proizvodi metalne proizvode. Na primjer, proizvodi prozorske okvire, okvire vrata, kante i hranilice. Velika građevinska firma zatražila je ponudu za prozorske okvire.

Kada je Kasim počeo da priprema ponudu, prvo je izračunao koliko mu je novca potrebno za nabavku metalnih šipki, vijaka i šarki za prozorske okvire. Ovi troškovi zovu se (1)

_____

Zatim, Kasim računa troškove plata radnika koji će izrađivati prozorske okvire. Ovi troškovi zovu se (2)

_____

Kasim takođe kalkuliše troškove nabavke opreme, kao što je luk za zavarivanje, koji se koristi u procesu proizvodnje. Luk za zavarivanje je skup, ali može da traje nekoliko godina. Međutim, iz godine u godinu gubiće na vrijednosti. Kasim dijeli troškove luka za zavarivanje brojem očekivanih godina (ili mjeseci) upotrebe. Ovaj iznos naziva (3) _____

Prije nego što dođe do (4) _____ jednog prozorskog okvira, Kasim provjerava da li je dodao i uključio troškove zakupa prostora, struje i sve druge troškove poslovanja. Kasim ove troškove vodi kao (5) _____ zato što se ne odnose na proizvodnju prozorskih okvira.

---

2. Šta je tačno?

Zaokružite tačan ili odgovarajući nastavak svake rečenice.

1. Utvrđivanje troškova je način da ...
  - a. dođete do cijene koju morate postići da biste ostvarili dobit.
  - b. dođete do cijena vaše konkurencije.
  - c. izračunate ukupne troškove izrade i prodaje proizvoda ili pružanja usluge.

2. Kod utvrđivanja troškova, plate i beneficije koje se radnicima isplaćuju u maloprodaji i veleprodaji smatraju se ...
  - a. režijskim troškovima.
  - b. troškovima rada.
  - c. troškovima materijala.

3. Vlasnica *Veknice* troši trećinu svog vremena nadzirući radnike koji peku hljeb. Trećinu svoje plate treba da evidentira kao ...
  - a. troškove rada.
  - b. režijske troškove.
  - c. troškove materijala.

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI PRUŽAOCA VIŠE USLUGA

Ako proizvodite samo jedan proizvod ili pružate samo jednu uslugu, pređite na stranicu 35.

Ukoliko poslujete u maloprodaji ili veleprodaji, pređite na stranicu 47.

Gina i Mario imaju firmu koja se zove Pouzdani krojači. Proizvode dvije vrste proizvoda: zaštitne mantile i kombinezone. Svom prijatelju Muharemu, koji želi da unaprijedi način na koji utvrđuje svoje troškove, objasniće kako oni to rade.

1. Klasifikacija troškova

Firma *Pouzdani krojači* proizvodi više proizvoda. Da bi izračunali koliko košta proizvodnja svakog proizvoda ponaosob, vlasnici moraju da utvrde ukupne troškove svakog proizvoda.

Da bi izračunali proizvodne troškove određenog proizvoda, proizvođači više proizvoda ili pružaoci više usluga dijele svoje **proizvodne troškove** u tri grupe. To su: **direktni troškovi materijala**, **direktni troškovi rada** i **indirektni proizvodni troškovi**.

Direktni troškovi materijala su svi troškovi materijala:

- koji mogu jednostavno da se pripišu određenom proizvodu ili usluzi,
- koji su dovoljno značajni da u znatnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima. Trošak se smatra značajnim ukoliko se isplati uložiti vrijeme i trud da se precizno pripiše određenom proizvodu ili usluzi.

U slučaju *Pouzdanih krojača*, troškovi materijala za šivenje i dugmadi su direktni troškovi materijala.

Direktni troškovi rada su svi troškovi rada:

- koji mogu jednostavno da se pripišu određenom proizvodu ili usluzi,
- koji su dovoljno značajni da u znatnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima.

U slučaju *Pouzdanih krojača*, Kaja radi na šivenju zaštitnih mantila. Njena plata spada u direktne troškove rada.

Indirektni proizvodni su iznos koji firma troši na materijal ili rad **u vezi sa proizvodnjom** proizvoda ili usluga, ali se ne mogu smatrati direktnim troškovima rada ili direktnim troškovima materijala. Drugim riječima, indirektni proizvodni troškovi obuhvataju sve proizvodne troškove koje je ili teško pripisati nekom proizvodu ili nisu značajni.

Pogledajmo šta se dešava kod *Pouzdanih krojača*.

U izradi zaštitnih mantila i kombinezona, koristi se konac. Konac spada u indirektno troškove proizvodnje zato što:

- količinu utrošenog konca moguće je odrediti po jednom zaštitnom mantilu. Međutim, to nije baš jednostavno, a vrijeme i trud uloženi u izračunavanje tako beznačajne stavke daleko su veći od bilo kakve koristi od te kalkulacije.
- Trošak male količine konca koja se koristi za izradu jednog zaštitnog mantila ne učestvuje značajno u ukupnom trošku jednog zaštitnog mantila.

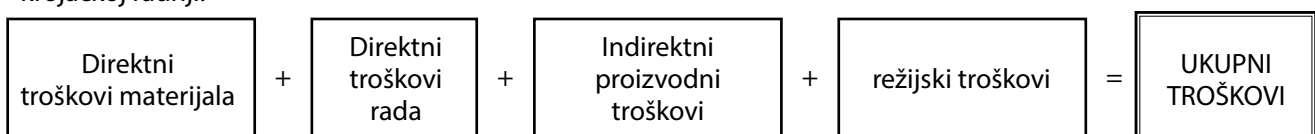

U *Pouzdanim krojačima*, Mario šije zaštitne mantile i nadzire proizvodnju svih artikala. Njegova plata, dakle, ima dva elementa. Jedan element, za vrijeme koje provede u šivenju mantila, spada u direktne troškove rada. Drugi dio, za vrijeme koje provede u nadzoru proizvodnje, spada u indirektno proizvodne troškove. Mario polovinu vremena provodi u nadzoru, ali je to vrijeme teško podijeliti na zaštitne mantile i kombinezone, pa se taj dio njegove plate ne može precizno pripisati svakom mantilu i kombinezonu ponaosob.

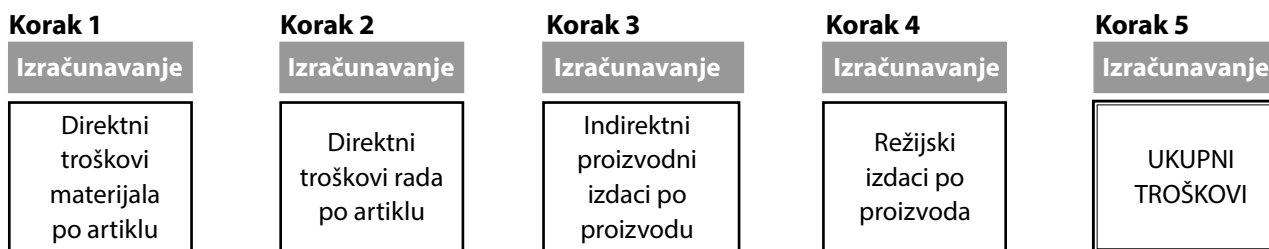
Rad radnika uključenih u proces proizvodnje, osim utrošenog vremena, a koji se ne može pripisati direktno određenom proizvodu, ili gdje je njihova plata za taj dio rada beznačajna u poređenju sa ukupnim troškovima svakog proizvedenog artikla, naziva se **indirektan rad**. Sav novac koji firma troši na plate, naknade i beneficije za indirektni rad zove se **indirektni troškovi rada**. Indirektni troškovi rada obuhvaćeni su indirektnim proizvodnim troškovima. Dio Mariove plate koji se odnosi na nadzor proizvodnje mantila i kombinezona, dakle, smatraće se indirektnim troškovima rada.

Proizvođači više proizvoda ili pružaoci više usluga imaju **režijske troškove**. U krojačkoj radnji, amortizacija i zakup prostora su primjeri režijskih troškova. Ako bi ova radnja uzela kredit za svoje poslovanje, onda bi eventualna kamata takođe spadala u režijske troškove.

Dakle, proizvođači više proizvoda i pružaoci više usluga imaju četiri različite vrste troškova koji ulaze u ukupne troškove proizvoda ili usluge. Na primjer, ovako izgledaju neki troškovi izrade jednog zaštitnog mantila u našoj krojačkoj radnji:

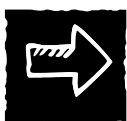

Proizvođači više proizvoda ili pružaoci više usluga koriste **obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda** za izračunavanje troška proizvodnje svakog proizvoda ponaosob. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda prati pet koraka:

2. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda

Na sljedećoj stranici ćete naći obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda koji koriste proizvođači više proizvoda ili pružaoci više usluga. Gina i Mario Muharemu pokazuju kako su uradili kalkulaciju za svaki korak i kako su popunili obrazac.

Pouzdanikrojačiproizvodeviše proizvoda. Ako spadate u ove proizvođače, slijedite istih pet koraka na obrascu za utvrđivanje troškova proizvoda. Na stranicama 66 - 69 naći ćete vježbe za pružaoce usluga.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(više proizvoda i više usluga)

Proizvod:

1. DIREKTNI TROŠKOVI MATERIJALA PO ARTIKLU

Korak 1

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	
Direktni troškovi materijala po artiklu (3) = (1) / (2)	

2. DIREKTNI TROŠKOVI RADA PO ARTIKLU

Korak 2

Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (4)	
Direktni troškovi rada po artiklu (5) = (4)/(2)	

3. INDIREKTNI PROIZVODNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Korak 3

Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou (6)	
Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou (7)	
Indirektni proizvodni troškovi po direktnom trošku (8) = (6)/(7)	
Ukupni direktni troškovi po artiklu (9) = (3) + (5)	
Indirektni proizvodni troškovi po artiklu (10) = (8) x (9)	

4. REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Korak 4

Režijski troškovi na mjesečnom nivou (11)	
Režijski troškovi u odnosu na direktne troškove (12) = (11) / (7)	
Režijski troškovi po artiklu (13) = (12) x (9)	

Korak 5

5. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (14) = (13) + (10) + (5) + (3)

--

3. Prikupljanje podataka o troškovima

Da bi popunila obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, krojačka radnja koristi podatke iz svoje detaljne evidencije troškova (na sljedećoj stranici).

Više o detaljnoj evidenciji troškova govorimo u priručniku IYB Knjigovodstvo.

Gina objašnjava detaljnu evidenciju troškova na sljedeći način:

3.1 Direktni troškovi materijala

Krojačka radnja kao sirovine koristi materijal za šivenje, dugmad i konac. Sav ovaj materijal ulazi u sve proizvode. Materijal i dugmad su **direktan materijal** zato što je njihov trošak jednostavno izračunati i pripisati određenom proizvodu.

Pogledajmo detaljnu evidenciju troškova koju vodi ova radnja. U koloni „direktni troškovi materijala” uneseni su troškovi materijala za šivenje i dugmad nabavljene u septembru. Direktni troškovi materijala evidentiraju se zasebno za dva proizvoda: mantile i kombinezone. Bijeli pamuk i velika dugmad idu za mantile, a crni pamuk i mala dugmad za kombinezone.

Pouzdana
krojači

DETALJNA EVIDENCIJA TROŠKOVA

Sept. 20XX

(Jedinica: KM)

Datum	Stavke	Kupon Br.	Direktni troškovi materijala		Direktni troškovi rada		Indirektni proizvodni troškovi	Režijski troškovi
			Zaštitni mantili	Kombine-zoni	Zaštitni mantili	Kombine-zoni		
1/9	Materijal za šivenje (bijeli pamuk)	274	3,000					
3/9	Mala dugmad	277		20				
3/9	Velika dugmad	278	40					
5/9	Materijal za šivenje (crni pamuk)	281		2,000				
7/9	Konac	284					5	
15/9	Električna energija i voda	290						20
20/9	Prevoz	291						10
20/9	Kancelarijski materijal	292						5
20/9	Telefon i poštanske usluge	293						3
25/9	Makaze	295						4
30/9	Plate	298			480	180	810	730
30/9	Kamata na kredit	299						30
30/9	Amortizacija							175
	Ukupno	298	3,040	2,020	480	180	815	977

3.2 Direktni troškovi rada

O knjizi plata detaljnije govorimo u priručniku IYB KNJIGOVODSTVO.

DETALJNA EVIDENCIJA TROŠKOVA

Pouzdana
krojači

Mjesec: septembar 20xx

(Jedinica: KM)

Ime	Plata	Socijalno i zdravstveno osiguranje	Ukupno
PROIZVODNI RAD			
Direktan rad			
M.Mario (vlasnik), šivenje mantila	240	60	300
N. Kaja, šivenje mantila	144	36	180
F. Hava, šivenje kombinezona	144	36	180
Ukupni direktni troškovi rada			660
Indirektan rad			
M. Mario (vlasnik), nadzor	240	60	300
K. Kemo, krojenje i dizajn	192	48	240
D. Goja, heftanje	120	30	150
G. Sabina, presovanje, motanje, itd.	96	24	120
Ukupni indirektni troškovi rada			810
NEPROIZVODNI RAD			
R. Gina (vlasnica), prodaja, administracija	480	120	600
T. Novo, prenošenje poruka, čišćenje (pola radnog vremena)	50		50
P. Liza, knjigovodstvo (pola radnog vremena)	80		80
Ukupni troškovi neproizvodnog rada			730

U krojačkoj radnji radi devet radnika, uključujući Ginu i Marija. Njih šest (Hava, Kaja, Mario, Kemo, Gina i Sabina) rade u proizvodnji.

Od njih šest, Hava radi samo na kombinezonima, Mario i Kaja rade samo na mantilima, a preostalo troje rade na oba proizvoda. Međutim, Mario radi na mantilima samo pola radnog vremena. Drugu polovinu vremena nadzire proizvodnju oba proizvoda.

Plate vlasnika takođe spadaju u troškove poslovanja. Važno je da vlasnici evidentiraju koliko im firma plaća. Mario i Gina sebi isplaćuju 600 KM mjesečno, od čega 20% (120 KM) na ime socijalnog i zdravstvenog osiguranja.

Plate radnika koji učestvuju u više funkcija, npr. proizvodnji i administraciji, treba da budu podijeljene na različite elemente u knjizi plata zavisno od vremena koje provode na svakoj funkciji. Mariov posao je šivenje zaštitnih mantila i nadzor proizvodnje. Na svakom zadatku provodi pola vremena, tako da je u knjizi plata njegova plata podijeljena u dva dijela: jedna polovina je evidentirana kao direktan rad, a druga polovina kao indirektan rad.

Kajina plata i pola Mariove plate računaju se kao direktni troškovi rada. Ukupni direktni troškovi rada na izradi zaštitnih mantila u septembru iznose 480 KM.

Ukupni direktni troškovi rada na izradi zaštitnih mantila		Pola Mariove plate		Kajina plata
480 KM	=	300 KM	+	180 KM

Pogledajte detaljnu evidenciju troškova koju vodi ova radnja na stranici 19. U koloni „direktni troškovi rada”, vidjećete da direktni troškovi rada na izradi zaštitnih mantila iznose 480 KM.

3.3 Indirektni proizvodni troškovi

Pouzdana krojači koriste konac u izradi proizvoda. Konac spada u **indirektan materijal** zato što nije lako izračunati koliko je konca potrebno za određeni proizvod; uz to, troškovi konca su minimalni. Pogledajte detaljnu evidenciju troškova: troškovi konca navedeni su u koloni „indirektni proizvodni troškovi”.

Kemo, Goja i Sabina izrađuju i mantile i kombinezone. Mario nadzire proizvodnju oba proizvoda. Nije lako izračunati koliko vremena im treba za svaki proizvod. Njihove plate, dakle, **ne** spadaju u direktne troškove rada, nego u indirektno proizvodne troškove. U knjizi plata na stranici 21, ukupni indirektni troškovi rada u septembru iznose 810 KM. U detaljnoj evidenciji troškova na stranici 19, u koloni „indirektni proizvodni troškovi”, vidimo da troškovi plata takođe iznose 810 KM.

3.4 Režijski troškovi

Pored navedenih proizvodnih troškova, Pouzdani krojači imaju druge troškove, kao što su: prevoz, kancelarijski materijal, struja, voda, telefon, poštanske usluge, oprema, kamata na kredit, druge finansijske naknade i plate radnika koji ne rade u proizvodnji.

Ovi troškovi ne nastaju u procesu proizvodnje. Radnja mora da podmiri ove troškove čak i ako zaustavi proizvodnju na mjesec dana. Dakle, ovi troškovi spadaju u režijske troškove. Ove troškove vidimo u detaljnoj evidenciji troškova u koloni „režijski troškovi”.

Od opreme, krojačka radnja koristi makaze i mašine za šivenje. Makaze nisu skupe, tako da, kada ih nabavljaju, vlasnici ovaj trošak evidentiraju kao režijske troškove. Mašine su skupe i imaju dug vijek trajanja, tako da vlasnici izračunavaju mjesečnu amortizaciju i evidentiraju je kao režijske troškove.

Pouzdana krojači imaju četiri mašine za šivenje koje imaju dug vijek trajanja. Knjiga aktive vlasnicima pomaže da prate vrijednost opreme.

KNJIGA AKTIVE

Datum: 31. decembar 2013.

Naziv aktive	Serijski broj	Godina nabavke	Trošak nabavke (KM)	Vijek trajanja	Amortizacija godišnje (KM)	Akumulirana amortizacija (KM)	Preostala vrijednost (KM)
Šivaća mašina	01	2011	3,000	5	600	1,800	1,200
Šivaća mašina	02	2011	2,000	4	500	1,500	500
Šivaća mašina	03	2012	3,000	5	600	1,200	1,800
Šivaća mašina	04	2013	1,200	3	400	400	800
Ukupno			9,200		2,100	4,900	4,300

Pouzdana krojači

O knjizi aktive detaljnije govorimo u priručniku IYB KNJIGOVODSTVO.

U knjizi aktive, ukupni godišnji troškovi amortizacije za četiri šivaće mašine iznose 2.100 KM. Da bi odredili mjesečne troškove amortizacije, godišnje troškove amortizacije podijelili su sa 12.

$$\text{Mjesečna amortizacija} = \frac{2100 \text{ KM}}{12} = 175 \text{ KM}$$

Pogledajte detaljnu evidenciju troškova ove radnje na stranici 19. Troškovi amortizacije u iznosu od 175 KM evidentirani su kao režijske troškove.

Gina, Novo i Liza ne rade u proizvodnji. Njihova plata spada u režijske troškove. U knjizi plata na stranici 21, ukupni neproizvodni troškovi rada iznose 730 KM. Pogledajmo detaljnu evidenciju troškova koju vodi ova radnja. Plate u iznosu 730 KM knjižene su u koloni „režijski troškovi“.

AKTIVNOST 8

Kako vaša firma knjiži troškove? Da li vam je teško doći do podataka o troškovima?

Ako ste troškove jasno klasifikovali i ako uredno vodite evidenciju, neće vam biti teško da nađete podatke. Gina objašnjava kako koristi podatke iz detaljne evidencije troškova za popunjavanje obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.

4. Izračunavanje troškova

4.1 Korak 1: Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA (više proizvoda i više usluga)

Proizvod: Zaštitni mantil

1. DIREKTNI MATERIJALNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	3.040 KM
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	100
Direktni troškovi materijala po artiklu (3) = (1) / (2)	30,40 KM

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI PRUŽAOCA VIŠE USLUGA

- ➔ 1. Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu
2. Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu
3. Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu
4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu
5. Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

Slijedi nekoliko napomena koje će vam pomoći da završite prvi dio obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda i izračunate direktne troškove materijala po artiklu:

- **Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou**

Uzmite iznos iz kolone „direktni troškovi materijala“ za proizvode ili usluge tokom jednog mjeseca (u detaljnoj evidenciji troškova).

Gina je uzela ukupne direktne troškove materijala za izradu mantila u septembru iz posljednje rubrike u koloni „direktni troškovi materijala“ za mantile (vidjeti detaljnu evidenciju troškova na stranici 19). Unijela je taj iznos (3.040 KM) u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (1).

- **Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou**

Ukoliko prodate sve proizvode koji su proizvedeni u toku datog mjeseca, na osnovu iznosa prodaje doći ćete do broja artikala proizvedenih u tom mjesecu. Ukoliko proizvodite i držite gotove proizvode, pogledajte magacinsku karticu i utvrdite ima li razlike između raspoloživih zaliha na kraju mjeseca i početnog stanja zaliha na početku mjeseca.

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Broj artikala} & & \text{Broj artikala} & & \text{Broj artikala} & & \text{Broj artikala} \\ \text{proizvedenih tokom} & = & \text{prodanih tokom} & + & \text{zalihe na kraju} & - & \text{zalihe na početku} \\ \text{mjeseca} & & \text{mjeseca} & & \text{mjeseca} & & \text{mjeseca} \end{array}$$

Više o magacinskoj kartici naći ćete u priručniku IYB KONTROLA NABAVKE I ZALIHA.

Pouzdana krojači ne prave zalihe gotovih odjevnih predmeta, tako da je Gina pregledala poslovne knjige i utvrdila da je u septembru proizvedeno 100 zaštitnih mantila. Gina unosi broj mantila proizvedenih u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (2).

- **Direktni troškovi materijala po artiklu**

$$\text{Direktni troškovi materijala po artiklu} = \frac{\text{Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou}}{\text{Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou}}$$

Gina dijeli ukupne direktne troškove materijala u septembru brojem mantila proizvedenih u tom mjesecu. Izračunava direktne troškove materijala po artiklu i iznos unosi u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (3). Njena računica izgleda ovako:

$$\text{Direktni troškovi materijala po artiklu} = \frac{3040 \text{ KM}}{100} = 30,40 \text{ KM}$$

Nakon što ste izračunali direktne troškove materijala po artiklu, završili ste korak 1. u utvrđivanju troškova.

4.2 Korak 2: Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu

Ovo je drugi dio obrasca za utvrđivanje troškova za zaštitne mantile.

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI PRUŽAOCA VIŠE USLUGA	
1. Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu	
2. Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu	
3. Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu	
4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu	
5. Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova	

2. DIREKTNI MATERIJALNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	480 KM
Direktni troškovi materijala po artiklu (5) = (4) / (2)	4.80 KM

Ukupne direktne troškove rada na mjesečnom nivou za izradu mantila uzimate iz detaljne evidencije troškova. Kada znate ukupne direktne troškove rada za izradu određenog proizvoda na mjesečnom nivou, možete izračunati direktne troškove rada po artiklu:

$$\text{Direktni troškovi materijala po artiklu} = \frac{\text{Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou}}{\text{Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou}}$$

Gina uzima ukupne direktne troškove rada za izradu mantila u septembru iz posljednje rubrike u koloni „direktni troškovi rada” za mantile (vidjeti detaljnu evidenciju troškova na stranici 19), i zatim pravi sljedeću računicu:

$$\text{Direktni troškovi materijala po artiklu} = \frac{480 \text{ KM}}{100} = 4,80 \text{ KM}$$

Kada izračunate direktne troškove rada po artiklu, završili ste korak 2. u utvrđivanju troškova.

4.3 Korak 3: Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu

Gina je ovako izračunala indirektno proizvodne troškove po artiklu:

- UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI PRUŽAOCA VIŠE USLUGA**
1. Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu
  2. Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu
  - ➔ **3. Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu**
  4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu
  5. Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

3. INDIREKтни PROIZVODNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ukupni indirektni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	815 KM	
Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou (7)	5.720 KM	
Indirektni proizvodni troškovi po direktnim troškovima (8) = (6)/(7)	0.142	
Ukupni direktni troškovi po artiklu (9) = (3) + (5)	35,20 KM	
Indirektni proizvodni troškovi po artiklu (10) = (8) x (9)		5,00 KM

- **Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou**

Ukupne indirektnne proizvodne troškove po artiklu na mjesečnom nivou možete naći u detaljnoj evidenciji troškova.

Iz svoje detaljne evidencije troškova, na stranici 19, Gina je utvrdila da su ukupni indirektni proizvodni troškovi radnje u septembru iznosili 815 KM.

- **Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou**

$$\text{Ukupni direktni troškovi} = \text{Ukupni direktni troškovi materijala} + \text{Ukupni direktni troškovi rada}$$

Ukupne direktne troškove cjelokupnog poslovanja čine direktni troškovi materijala i direktni troškovi rada. Da biste izračunali ukupne direktne troškove cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou, saberite **sve kolone „direktni troškovi“** iz detaljne evidencije troškova za taj mjesec.

Pouzdana krojači šiju zaštitne mantile i kombinezone. Da bi izračunala ukupne direktne troškove za septembar, Gina sabira **sve direktne troškove izrade zaštitnih mantila i kombinezona** (iznose je uzela iz detaljne evidencije troškova na stranici 19).

$$\begin{array}{l} \text{Ukupni direktni} \\ \text{troškovi u septembru} \end{array} = 3.040 + 2.020 + 480 + 180 = 5.720 \text{ KM}$$

- **Indirektni proizvodni troškovi po direktnim troškovima**

Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou odnose se na cjelokupno poslovanje i moraju se podijeliti i raspodijeliti na sve proizvode ili usluge koje firma proizvodi ili prodaje. Generalno se smatra da su indirektni proizvodni troškovi jednog artikla direktno srazmjerni direktnim troškovima izrade tog artikla. Što su viši direktni troškovi, to su viši i indirektni troškovi proizvodnje tog artikla. Iz tog razloga, da biste izračunali indirektnne proizvodne troškove za jedan artikl, prvo morate izračunati odnos indirektnih proizvodnih troškova i direktnih troškova.

$$\begin{array}{l} \text{Indirektni proizvodni} \\ \text{troškovi u odnosu na} \\ \text{direktnne troškove} \end{array} = \frac{\text{Ukupni indirektni proizvodni} \\ \text{troškovi na mjesečnom nivou}}{\text{Ukupni direktni troškovi cjelokupnog} \\ \text{poslovanja na mjesečnom nivou}}$$

Pouzdana krojači moraju dodati jedan dio od 815 KM na troškove svakog mantila i kombinezona koji je proizveden u septembru. U tu svrhu, Gina prvo računa indirektnne proizvodne troškove u odnosu na direktne troškove i rezultat zapisuje u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (8). Njena računica izgleda ovako:

$$\begin{array}{l} \text{Indirektni proizvodni} \\ \text{troškovi po direktnim} \\ \text{troškovima} \end{array} = \frac{815 \text{ KM}}{5.720 \text{ KM}} = 0,142$$

- **Ukupni direktni troškovi po artiklu**

Završili smo prvi i drugi dio obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda. Sada možemo da utvrdimo ukupne direktne troškove po artiklu tako što ćemo uzeti rezultate iz prvog i drugog dijela.

Gina uzima podatke iz prvog i drugog dijela svog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda i računa ukupne direktne troškove po zaštitnom mantilu, a oni iznose 35,20 KM.

- **Indirektni proizvodni troškovi po artiklu**

Kada znamo odnos indirektnih proizvodnih troškova i direktnih troškova, možemo lako izračunati indirektno proizvodne troškove po artiklu:

$$\text{Indirektni proizvodni troškovi po artiklu} = \text{Ukupni direktni troškovi po artiklu} \times \text{Indirektni proizvodni troškovi po direktnim troškovima}$$

Gina prvo računa indirektno proizvodne troškove za jedan zaštitni mantil i rezultat zapisuje u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (10). Njena računica izgleda ovako:

$$\text{Indirektni proizvodni troškovi po zaštitnom mantilu} = 35,20 \text{ KM} \times 0,142 = 5,00 \text{ KM}$$

Kada izračunate indirektno proizvodne troškove po artiklu, završili ste korak 3. u utvrđivanju troškova.

4.4 Korak 4: Izračunavanje režijskih izdataka po artiklu

Ovo je četvrti dio obrasca za utvrđivanje troškova za zaštitne mantile.

**UTVRĐIVANJE TROŠKOVA
PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI
PRUŽAOCA VIŠE USLUGA**

1. Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu
2. Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu
3. Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu
- **4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu**
5. Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

4. REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Režijski troškovi na mjesečnom nivou (11)	977 KM
Režijski troškovi po direktnim troškovima (12) = (11) / (7)	0.171
Režijski troškovi po artiklu (13) = (12) x (9)(8) = (6)/(7)	6,02 KM

Kao i ukupni indirektni proizvodni troškovi, režijski troškovi odnose se na cjelokupno poslovanje i moraju se podijeliti i raspodijeliti na sve proizvode ili usluge koje firma proizvodi ili prodaje. Odnos režijskih troškova pripisanih jednom artiklu i direktnih troškova izrade tog artikla treba da bude direktno srazmjeran.

Korak 4. sličan je koraku 3. Ukupne režijske troškove na mjesečnom nivou možete naći u detaljnoj evidenciji troškova.

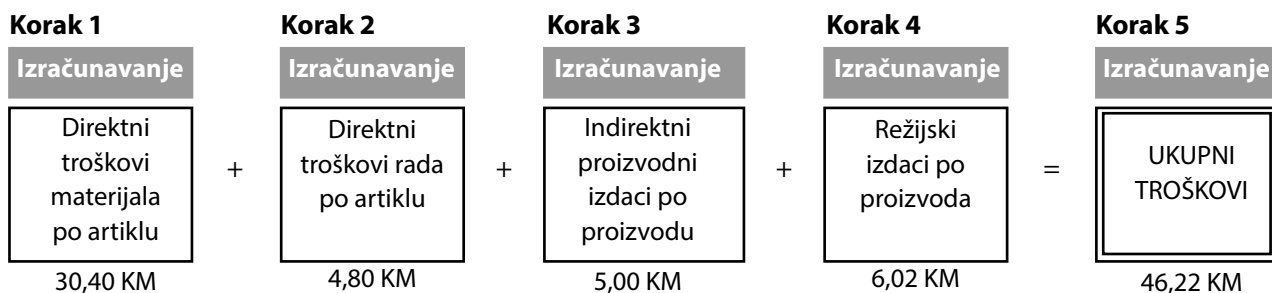
Kada izračunate režijske troškove po artiklu, završili ste korak 4. u utvrđivanju troškova.

4.5 Korak 5: Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

Pouzdana krojača završili su prvi, drugi, treći i četvrti korak u utvrđivanju troškova jednog zaštitnog mantila. Radnja sada ima sve iznose potrebne za izračunavanje ukupnih troškova jednog zaštitnog mantila. U koraku 5, sabiraju se iznosi iz obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda:

**UTVRĐIVANJE TROŠKOVA
PROIZVOĐAČA VIŠE PROIZVODA ILI
PRUŽAOCA VIŠE USLUGA**

1. Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu
2. Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu
3. Izračunavanje indirektnih troškova proizvodnje po artiklu
4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu
- **5. Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova**

Vlasnici *Pouzdanih krojača* sada znaju ukupne troškove jednog zaštitnog mantila. Vidjeti popunjen obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda na stranici 32. Za kombinezone, slijede istih pet koraka. Za svaku vrstu proizvoda koriste zaseban obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda. Ukoliko troškovi nisu isti, koristi se zaseban obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda za svaku boju, kvalitet i dizajn.

“

Ukupni troškovi proizvoda ili usluge nisu cijena koju naplaćujete svojim kupcima. Ukupni troškovi su samo polazište na osnovu kog određujete cijenu. Kako odrediti cijenu naučićete u priručniku IYB **MARKETING.**

”

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(više proizvoda i više usluga)

Proizvod:

1. DIREKTNI TROŠKOVI MATERIJALA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	3.040 KM
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	100
Direktni troškovi materijala po artiklu (3) = (1) / (2)	30,40 KM

2. DIREKTNI TROŠKOVI RADA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (4)	480 KM
Direktni troškovi rada po artiklu (5) = (4)/(2)	4,80 KM

3. INDIREKTNI PROIZVODNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou (6)	815 KM
Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou (7)	5.720 KM
Indirektni proizvodni troškovi po direktnom trošku (8) = (6)/(7)	0,142
Ukupni direktni troškovi po artiklu (9) = (3) + (5)	35,20 KM
Indirektni proizvodni troškovi po artiklu (10) = (8) x (9)	5,00 KM

4. REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Režijski troškovi na mjesečnom nivou (11)	977 KM
Režijski troškovi u odnosu na direktne troškove (12) = (11) / (7)	0,171
Režijski troškovi po artiklu (13) = (12) x (9)	6,02 KM

5. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (14) = (13) + (10) + (5) + (3)

46,22 KM

Proizvođači više proizvoda ili pružaoci više usluga moraju da pripišu svoje troškove svakom proizvodu. U tu svrhu, **proizvodne troškove dijele** u tri grupe: direktni troškovi materijala, direktni troškovi rada i indirektni proizvodni troškovi.

Direktni troškovi materijala su sva novčana sredstva koja firma troši na dijelove i materijal, a koji zadovoljavaju sljedeća tri kriterijuma:

- direktno se odnose na proizvode i usluge koje proizvodite i prodajete,
- mogu jednostavno da se pripišu određenom proizvodu ili usluzi,
- dovoljno su visoki da u značajnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima.

Direktni troškovi rada su novčana sredstva koja firma troši na plate, naknade i beneficije radnika ili vlasnika, čiji rad zadovoljava sljedeće kriterijume:

- vrijeme provedeno na izradi određenog proizvoda ili usluge mora se jednostavno moći izračunati,
- troškovi su dovoljno visoki da u značajnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima.

Indirektni proizvodni troškovi su novčana sredstva koja firma troši na materijal ili rad u vezi sa proizvodnjom proizvoda ili pružanja usluga, ali se ne mogu smatrati direktnim troškovima rada ili direktnim troškovima materijala.

Indirektni troškovi rada su novčana sredstva koja firma troši na plate, naknade i beneficije radnika ili vlasnika koji učestvuju u procesu proizvodnje, ali gdje je teško izračunati vrijeme koje provode u izradi određenog proizvoda ili usluge. Indirektni troškovi rada obuhvaćeni su indirektnim proizvodnim troškovima.

Proizvođači više proizvoda i pružaoci više usluga koriste **obrazac za utvrđivanje troškova** i ukupne troškove izrade i prodaje proizvoda ili usluge izračunavaju u pet koraka.

- Korak 1: Izračunavanje direktnih troškova materijala po artiklu
- Korak 2: Izračunavanje direktnih troškova rada po artiklu
- Korak 3: Izračunavanje indirektnih proizvodnih troškova po artiklu
- Korak 4: Izračunavanje režijskih troškova po artiklu
- Korak 5: Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

Za svaku vrstu proizvoda ili usluga, koristite zaseban obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda.

Izračunavanje ukupnih troškova proizvoda ili usluge je prvo što morate da uradite prije određivanja prodajne cijene.

PROCJENA 2

Upravo ste završili Dio II ovog priručnika. Uradite sljedeću vježbu da provjerite koliko ste naučili. Uradite cijelu vježbu prije nego što provjerite odgovore na stranici 73.

Šta je tačno?

Zaokružite tačan ili odgovarajući nastavak svake rečenice.

1. *Dadina biciklistička radnja* bavi se popravkom bicikala. Kada utvrđuje troškove, Dado knjiži troškove dijelova za bicikle kao . . .
  - a. režijske troškove.
  - b. indirektne proizvodne troškove.
  - c. direktne troškove materijala.
2. Jela, vlasnica *Veknice* troši trećinu svog vremena nadzirući radnike koji peku hljeb. Ovaj posao nije direktno povezan sa bilo kojom vrstom hljeba, tako da trećinu svoje plate knjiži kao . . .
  - a. indirektne proizvodne troškove.
  - b. direktne troškove rada.
  - c. režijske troškove.
3. U slučaju proizvođača više proizvoda ili pružaoca više usluga, da bi se utvrdili troškovi pojedinačnog proizvoda ili usluge, bitno je . . .
  - a. pripisati sve troškove svakom datom proizvodu ili usluzi.
  - b. pripisati direktne troškove svakom datom proizvodu ili usluzi.
  - c. pripisati indirektne proizvodne troškove i režijske troškove svakom datom proizvodu ili usluzi.
4. Iznos indirektnih proizvodnih troškova i režijskih troškova koji se mora raspodijeliti na proizvod ili uslugu direktno je srazmjeran . . .
  - a. direktnim troškovima materijala potrebnog za izradu.
  - b. vremenu potrebnom za izradu.
  - c. ukupnim direktnim troškovima materijala potrebnog za izradu.
5. Da bi se izračunali indirektni proizvodni troškovi po artiklu, potrebno je . . .
  - a. podijeliti ukupne indirektne proizvodne troškove na mjesečnom nivou sa brojem proizvoda ili usluga proizvedenih u tom mjesecu.
  - b. podijeliti ukupne indirektne proizvodne troškove na mjesečnom nivou sa ukupnim direktnim troškovima cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou.
  - c. izračunati indirektne proizvodne troškove u odnosu na direktne troškove, a zatim pomnožiti rezultat ukupnim direktnim troškovima po artiklu.

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA JEDNOG PROIZVODA ILI PRUŽAOCA USLUGA

Ako proizvodite samo jedan proizvod ili pružate samo jednu uslugu, pređite na stranicu 13. Ukoliko poslujete u maloprodaji ili veleprodaji, pređite na stranicu 47.

Muharem ima firmu koja se zove *Udobne stolice*. Njegova firma izrađuje i prodaje samo jednu vrstu stolice. Ne ostvaruje neku veliku dobit, pa misli da problem leži u načinu na koji utvrđuje troškove. Moli prijatelje Ginu i Mariju iz *Pouzdatih krojača* da mu pomognu:

Udobne stolice su proizvođač jednog proizvoda. Svi troškovi koji ulaze u njegovu izradu uključuju:

$$\boxed{\text{troškovi materijala}} + \boxed{\text{troškovi rada}} + \boxed{\text{režijski troškovi}} = \boxed{\text{UKUPNI TROŠKOVI}}$$

Da bi izračunao sve troškove izrade jedne stolice, Muharem koristi obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda za proizvođače jednog proizvoda ili pružaoca jedne usluge. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda prati tri koraka:

Korak 1

Izračunavanje

Ukupni troškovi u mjesecu

Korak 2

Izračunavanje

Broj proizvedenih artikala u mjesecu

Korak 3

Izračunavanje

UKUPNI TROŠKOVI po artiklu

1. Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda

Na sljedećoj stranici ćete naći obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda koji koriste proizvođači jednog proizvoda ili pružaoci jedne usluge. Gina i Mario Muharemu pokazuju kako su uradili kalkulaciju za svaki korak. Objasnjavaju mu kako da popuni obrazac za utvrđivanje troškova jedne stolice.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(jedan proizvod i jedna usluga)

Proizvod:

1. DIREKTNI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU

Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	
Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (2)	
Ukupni režijski troškovi na mjesečnom nivou (3)	
Ukupni troškovi na mjesečnom nivou (4) = (1) + (2) + (3)	

2. BROJ PROIZVEDENIH ARTIKALA NA MJESEČNOM NIVOU

Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (5)	
---	--

3. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (6) = (4)/(5)

--

2. Prikupljanje podataka o troškovima

Da bi popunio obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, Muharemu su potrebni podaci iz njegove glavne knjige. Glavna knjiga za njegovu radnju za mjesec oktobar nalazi se na stranici 39.

Više o glavnoj knjizi govorimo u priručniku IYB KNJIGOVODSTVO.

2.1 Troškovi materijala

Materijal koji koristi firma *Udobne stolice* su: drvo, ljepilo, šmirgl papir, ekseri i lak. Pogledajte glavnu knjigu ove firme. Kolona „troškovi materijala“ sadrži troškove materijala nabavljenog u oktobru. Ukupni troškovi materijala u oktobru iznosili su 958 KM.

2.2 Troškovi rada

U *Udobnim stolicama* radi sedam radnika, uključujući Muharema. Šest radnika radi u proizvodnji stolica. Njihove mjesečne plate u iznosu od 1.900 KM spadaju u troškove rada.

2.3 Režijski troškovi

Pored materijala i rada, *Udobne stolice* imaju i druge troškove, uključujući zakup prostora, struju, prevoz, opremu i plate ljudi koji ne rade u proizvodnji.

Muharem ne radi u proizvodnji. On je zadužen za prodaju i vođenje firme uopšte. Njegova mjesečna plata u iznosu od 500 KM spada u režijske troškove.

Firma ima tri cirkulara i jedan kompjuter, čiji je vijek trajanja dug. Firma vodi knjigu aktive, gdje vodi troškove ove opreme. Slijedi njena knjiga aktive, gdje su navedeni troškovi amortizacije ovih stavki u iznosu od 1.440 KM na godišnjem nivou, tako da mjesečni troškovi amortizacije iznose 120 KM (1.440 KM podijeljeno na 12 mjeseci).

*Pouzdana
krojači*

KNJIGA AKTIVE							
Datum: 31. decembar 2013.							
Naziv aktive	Serijski broj	Godina nabavke	Trošak nabavke (KM)	Vijek trajanja	Amortizacija godišnje (KM)	Akumulirana amortizacija (KM)	Preostala vrijednost (KM)
Cirkular	101	2010	2,000	5	400	1,600	400
Cirkular	102	2010	2,450	5	490	1,960	490
Kompjuter	201	2012	450	3	150	300	150
Cirkular	104	2013	1,600	4	400	400	1,200
Ukupno			6,500		1,440	4,260	2,240

Udobne
Stolice

GLAVNA KNJIGA

Oktobar 20xx

(Jedinica: KM)

Datum	Detailji	Kupon br.	Gotovina			Banka			Prodaja	Troškovi materijala	Troškovi rada	Režijski troškovi
			ULAZ	IZLAZ	SALDO	ULAZ	IZLAZ	SALDO				
1/10	Preneseno				1,200							
1/10	Drvo	112		720	480				720			
1/10	Ljepilo, šmirgl papir	113		10	470				10			
5/10	Ekseri	114		48	422				48			
5/10	Lak	115		180	242				180			
5/10	Zakup	116					300					300
10/10	Prodaja	117				800		800				
15/10	Sa računa u blagajnu	118	1,000		1,242		1,000	1,500				
15/10	Plate	119		1,200	42					950		250
20/10	Prodaja	120	2,000		2,042			2,000				
25/10	Struja	121		250	1,792							250
30/10	Prevoz	122		250	1,542							250
30/10	Plate	123		1,200	342					950		250
30/10	Prodaja	124				2,000		2,000				
30/10	Amortizacija											120
	Ukupno		3,000	3,858		2,800	1,300	4,800	958	1,900		1,420

3. Izračunavanje troškova

3.1 Korak 1: Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou

Muharem je popunio dio „ukupni troškovi na mjesečnom nivou“ u obrascu za utvrđivanje troškova proizvoda na sljedeći način:

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA (jedan proizvod i jedna usluga)		
Proizvod: Stolica		
1. UKUPNI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU		
Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	958 KM	
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	1.900 KM	
Ukupni troškovi rada na mjesečnom nivou (2)	1.420 KM	
Ukupni režijski troškovi na mjesečnom nivou (3)		4.278 KM

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA
JEDNOG PROIZVODA

→ 1. **KORAK 1: Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou**
2. KORAK 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala
3. KORAK 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu

Slijedi nekoliko napomena koje će vam pomoći da završite prvi dio obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda i izračunate ukupne troškove na mjesečnom nivou:

- **Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou:** Uzmite iznos iz kolone „troškovi materijala“ za jedan mjesec iz glavne knjige. Unesite ga u prostor za stavku (1) u obrascu za utvrđivanja troškova proizvoda. Gina Muharemu pokazuje njegove ukupne troškove materijala za mjesec oktobar iz posljednje rubrike kolone „troškovi materijala“ i kaže mu da taj iznos (958) unese u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (1).
- **Ukupni troškovi rada na mjesečnom nivou:** Uzmite iznos iz kolone „troškovi rada“ za jedan mjesec iz glavne knjige. Unesite ga u prostor za stavku (2) u obrascu za utvrđivanja troškova proizvoda. Slično tome, Muharem uzima ukupne troškove rada za oktobar iz glavne knjige (1.900) i popunjava prostor za stavku (2).
- **Ukupni režijski troškovi na mjesečnom nivou:** Uzmite iznos iz kolone „režijski troškovi“ za jedan mjesec iz glavne knjige. Unesite ga u prostor za stavku (3) u obrascu za utvrđivanja troškova proizvoda. Muharem uzima ukupne režijske troškove za oktobar i taj iznos (1.420) unosi u obrazac za utvrđivanje troškova, stavka (3).

- **Ukupni troškovi na mjesečnom nivou:** Ukupne troškove čine troškovi materijala, troškovi rada i režijski troškovi. Da biste izračunali ukupne troškove na mjesečnom nivou, saberite sve troškove u tom mjesecu. Muharem je sabrao iznose za stavke (1) do (3) i rezultat unio u prostor za stavku (4).

3.2 Korak 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala na mjesečnom nivou

Ukoliko prodate sve proizvode koji su proizvedeni u toku datog mjeseca, na osnovu iznosa prodaje doći ćete do broja artikala proizvedenih u tom mjesecu. Ukoliko proizvodite i držite gotove proizvode, pogledajte magacinsku karticu da utvrdite razliku između raspoloživih zaliha na kraju mjeseca i početnog stanja zaliha na početku mjeseca.

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA JEDNOG PROIZVODA

1. KORAK 1: Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou
- 2. **KORAK 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala**
3. KORAK 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu

$$\begin{array}{ccccccc} \text{Broj artikala} & & & & & & \\ \text{proizvedenih tokom} & = & \text{Broj artikala} & + & \text{Broj artikala} & - & \text{Broj artikala} \\ \text{mjeseca} & & \text{prodanih tokom} & & \text{zalihe na kraju} & & \text{zalihe na početku} \\ & & \text{mjeseca} & & \text{mjeseca} & & \text{mjeseca} \end{array}$$

Više o magacinskoj kartici naći ćete u priručniku IYB KONTROLA NABAVKE I ZALIHA.

U oktobru, *Udobne stolice* prodale su sve proizvedene stolice po cijeni od 40 KM po komadu. Muharem dolazi do broja stolica proizvedenih u oktobru tako što dijeli ukupnu prodaju ostvarenu u oktobru (4.800 KM) sa cijenom jedne stolice (40 KM).

$$\text{Broj proizvedenih stolica} = \frac{4.800 \text{ KM}}{40 \text{ KM}} = 120$$

Muharem unosi broj stolica proizvedenih u oktobru u prostor za stavku (5) u obrazac za utvrđivanje troškova.

3.3 Korak 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu

Muharem je završio prvi i drugi korak u utvrđivanju troškova jedne stolice. Sad ima sve potrebne podatke da izračuna ukupne troškove jedne stolice.

Da bi se izračunali ukupni troškovi jednog proizvoda, podijelite ukupne troškove na mjesečnom nivou brojem artikala proizvedenih u tom mjesecu.

Muharem dijeli ukupne troškove u oktobru (stavka 4) brojem stolica proizvedenih u tom mjesecu (stavka 5).

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVOĐAČA JEDNOG PROIZVODA

1. KORAK 1: Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou
2. KORAK 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala
- 3. **KORAK 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu**

$$\text{Ukupni troškovi po artiklu} = \frac{4.278 \text{ KM}}{120} = 35,65 \text{ KM}$$

Muharem sada zna ukupne troškove izrade jedne stolice. Pogledajte popunjen obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda na stranici 43. Pošto ova firma proizvodi samo jednu vrstu stolice, ukupni troškovi odnose se na sve i jednu proizvedenu stolicu. U slučaju promjene u troškovima, kao što su troškovi materijala ili troškovi rada, Muharem mora da ponovo izračuna ukupne troškove.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(jedan proizvod i jedna usluga)

Proizvod: Stolica

1. UKUPNI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU

Ukupni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	958 KM
Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (2)	1.900 KM
Ukupni režijski troškovi na mjesečnom nivou (3)	1.420 KM
Ukupni troškovi na mjesečnom nivou (4) = (1) + (2) + (3)	4.278 KM

2. BROJ PROIZVEDENIH ARTIKALA NA MJESEČNOM NIVOU

Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (5)	120
---	-----

3. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (6) = (4)/(5)

35,65 KM

Ukupni troškovi proizvoda ili usluge nije cijena koju naplaćujete svojim kupcima. Ukupni troškovi su samo polazište na osnovu kog određujete cijenu. Kako odrediti cijenu naučićete u priručniku IYB MARKETING.

SIŽE

Proizvođači jednog proizvoda i pružaoci jedne usluge koriste obrazac za utvrđivanje troškova i ukupne troškove izrade i prodaje proizvoda ili usluge izračunavaju u tri koraka.

Korak 1: Izračunavanje ukupnih troškova na nivou mjeseca

- Uzmite ukupne mjesečne troškove materijala iz glavne knjige
- Uzmite ukupne mjesečne troškove rada iz glavne knjige
- Uzmite ukupne mjesečne režijske troškove iz glavne knjige
- Unesite te iznose u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavke (1), (2), (3)
- Saberite sve stavke (1), (2) i (3) i rezultat unesite u obrazac za utvrđivanje troškova, stavka (4)

Korak 2: Izračunavanje broja proizvedenih artikala na mjesečnom nivou

- Uzmite podatke iz glavne knjige i magacinske kartice i izračunajte broj artikala koje ste proizveli na mjesečnom nivou
- Unesite taj iznos u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (5)

Korak 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu

- Podijelite ukupne troškove na mjesečnom nivou brojem artikala proizvedenih na mjesečnom nivou
- Unesite taj iznos u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda, stavka (6)

Izračunavanje ukupnih troškova proizvoda ili usluge je prva stvar koju morate da uradite prije određivanja prodajne cijene.

Upravo ste završili Dio III ovog priručnika. Uradite sljedeću vježbu da provjerite koliko ste naučili. Uradite cijelu vježbu prije nego što provjerite odgovore na stranici 73.

Šta je tačno?

Zaokružite tačan ili odgovarajući nastavak svake rečenice.

1. U slučaju proizvođača jednog proizvoda ili pružaoca jedne usluge, da biste izračunali ukupne troškove na mjesečnom nivou, bitno je . . .
  - a. evidentirati sav novac koji izađe iz firme na mjesečnom nivou.
  - b. evidentirati sve troškove firme u jednom mjesecu, bez obzira na to da li je bilo odliva u tom mjesecu ili ne.
  - c. evidentirati sav priliv i odliv novca na mjesečnom nivou.
2. Proizvođač jednog proizvoda ili pružalac jedne usluge može da izračuna troškove proizvoda ili usluge tako što . . .
  - a. dijeli sav odliv na mjesečnom nivou brojem proizvoda ili usluga koje je firma proizvela na mjesečnom nivou.
  - b. dijeli ukupne troškove materijala i troškove rada na mjesečnom nivou brojem proizvoda i usluga koje je firma proizvela na mjesečnom nivou.
  - c. dijeli ukupne troškove na mjesečnom nivou, uključujući amortizaciju, brojem artikala proizvedenih na mjesečnom nivou.
3. Koji od sljedećih koraka u utvrđivanju troškova NISU potrebni u slučaju proizvođača jednog proizvoda ili pružaoca jedne usluge?
  - a. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu.
  - b. Izračunavanje broja proizvedenih artikala na mjesečnom nivou.
  - c. Izračunavanje ukupnih troškova na mjesečnom nivou.

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA U MALOPRODAJI I VELEPRODAJI

*Ako proizvodite više proizvoda ili pružate više usluga, pređite na stranicu 13.
Ako proizvodite samo jedan proizvod ili pružate samo jednu uslugu, pređite na stranicu 35.*

Prodaja u Erolovoj knjižari cvjeta, ali je dobit uvijek niska. Lana je zabrinuta, pa ide kod Erola, vlasnika knjižare.

Maloprodaja i veleprodaja imaju iste vrste troškova i obično se utvrđuju na isti način. Troškovi su kod njih drugačiji nego kod proizvođača i pružalaca usluga.

$$\boxed{\text{troškovi materijala}} + \boxed{\text{troškovi rada}} + \boxed{\text{režijski troškovi}} = \boxed{\text{UKUPNI TROŠKOVI}}$$

Firme u maloprodaji i veleprodaji moraju da računaju troškove materijala i režijske troškove. Maloprodaja ne izrađuje proizvode, nego su joj proizvodi potrebni za dalju prodaju. U maloprodaji i veleprodaji, troškovi nabavke robe za dalju prodaju jesu troškovi materijala. Ove firme nabavljaju i prodaju robu koju proizvode druge firme, tj. nemaju radnike u proizvodnji. Dakle, sve plate i naknade u maloprodaji i veleprodaji spadaju u režijske troškove. Isto tako, imaju i druge režijske troškove, npr. za struju i vodu.

“

U maloprodaji i veleprodaji, svi troškovi su ili troškovi materijala ili režijski troškovi.

”

Lano, pratim tri koraka da izračunam ukupne troškove svakog proizvoda. Zapisujem troškove svih mojih proizvoda u obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda.

Erol pokazuje Lani kako da uradi kalkulaciju za svaki korak. Objasnjava joj sve što firma u maloprodaji treba da zna o utvrđivanju troškova tako što joj pokazuje kako se ispunjava obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda.

Erol koristi fakture Laninih dobavljača i glavnu knjigu da uradi kalkulaciju. Objasnjava kako se koriste podaci iz faktura dobavljača u koraku 1 i kako se koriste podaci iz glavne knjige u koraku 2.

Ovo je obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda u maloprodaji i veleprodaji.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
 (u maloprodaji i veleprodaji)

- **Režijska naknada (%)**

$$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU}} = \text{—————} \times 100\% = \boxed{\text{—————}} \%$$

REŽIJSKA NAKNADA

	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu

Korak 1

Izračunavanje

Troškovi materijala po artiklu

Korak 2

Izračunavanje

Režijski troškovi po artiklu

Korak 3

Izračunavanje

UKUPNI TROŠKOVI

1. Korak 1: Izračunavanje troškova materijala po artiklu

U maloprodaji i veleprodaji, troškovi nabavke robe za dalju prodaju jesu troškovi materijala.

Erol Lani objašnjava kako se računaju troškovi materijala po artiklu za različite proizvode koje prodaje u radnji. Kao primjer koristi prebranac:

UTVRĐIVANJE TROŠKOVA U MALOPRODAJI I VELEPRODAJI

→ **1. KORAK 1: Izračunavanje troškova materijala po artiklu**

2. KORAK 2: : Izračunavanje režijskih troškova po artiklu

3. KORAK 3: Izračunavanje ukupnih troškova po artiklu

U obrazac za utvrđivanje troškova, Erol unosi naziv proizvoda. U kolonu jedan zapisuje koliko plaća jedan artikal.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(u maloprodaji i veleprodaji)

• **Režijska naknada (%)**

REŽIJSKI TROŠKOVI NA
MJESEČNOM NIVOU

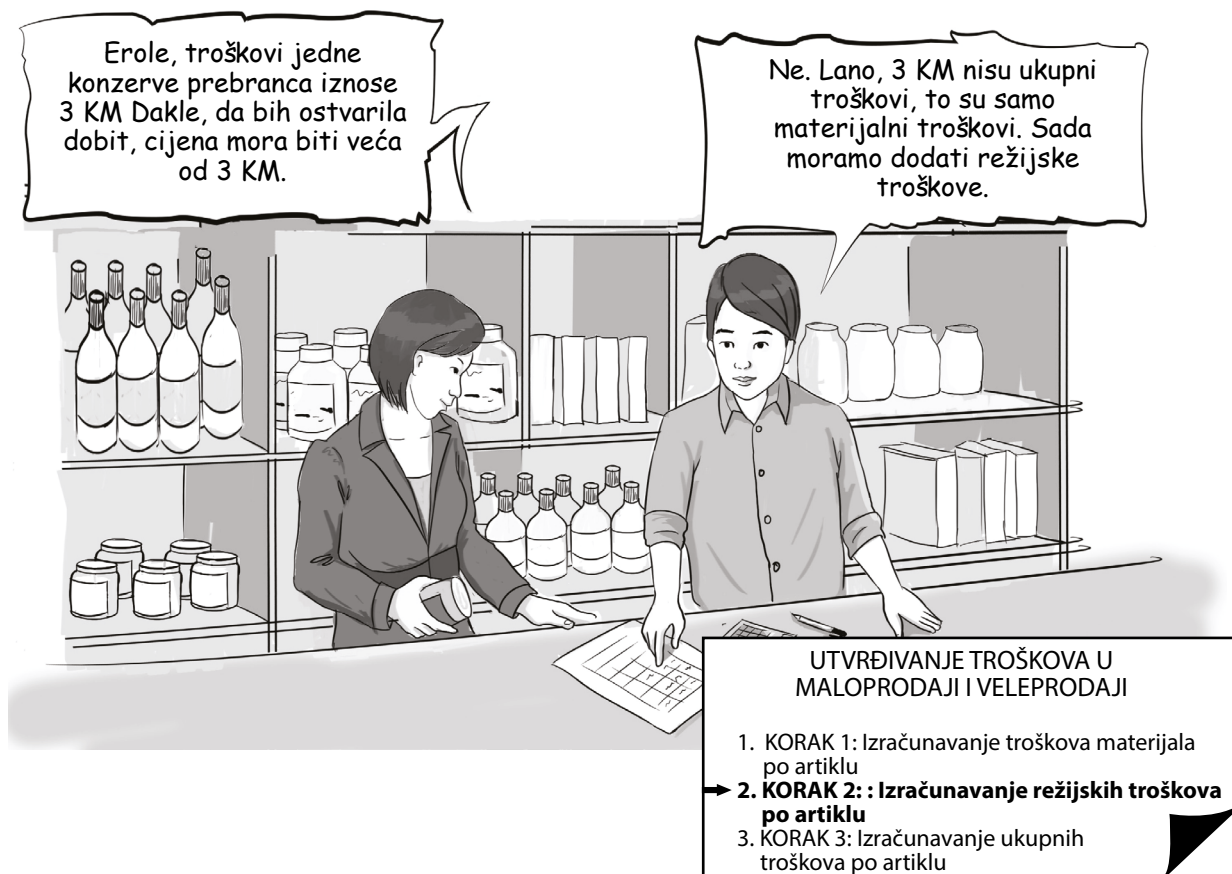
TROŠKOVI MATERIJALA
NA MJESEČNOM NIVOU

= _____ x 100% =   %

REŽIJSKA NAKNADA

	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu
Namirnice i suha hrana:			
Pasulj prebranac, 450 g	3,00 KM		

2. Korak 2: Izračunavanje režijskih troškova po artiklu

U maloprodaji i veleprodaji, režijski troškovi su svi troškovi poslovanja koji ne spadaju u troškove materijala, uključujući plate i beneficije za radnike. Drugim riječima, troškovi koji **nisu** dio stvarnih troškova proizvoda koji se nabavljaju u svrhu dalje prodaje moraju biti knjiženi kao režijski troškovi. O režijskim troškovima detaljnije smo govorili na stranicama 6 - 9.

Lana je pregledala svoju glavnu knjigu i utvrdila da ukupni režijski troškovi za njenu prodavnicu u prosjeku iznose oko 2.000 KM na mjesečnom nivou. Ukupni režijski troškovi firme moraju se pripisati i podijeliti na sve artikle koje firma prodaje. Lana mora dodati dio iznosa od 2.000 KM troškovima svakog artikla ili proizvoda firme.

Režijski
troškovi
2.000 KM

Pogledajte moju osnovnu knjigu. Imamo dosta drugih troškova. Plaćamo zakup, plate, struju i prevoz. Ovo su naši režijski troškovi.

Da, imam te troškove.

Kako uvrštavaš
režijske troškove
u ukupne troškove
jedne konzerve
pasulja?

Izračunavam
režijsku naknadu
za firmu.

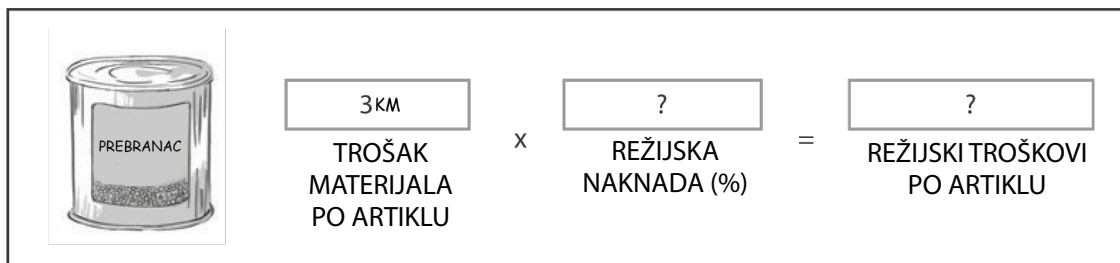
Šta je
režijska naknada?

To je procenat koji
dodaješ trošku artikala
koje prodaješ da bi mogla
da pokriješ ukupne režijske
troškove.

Erol želi da izračuna režijske troškove po konzervi prebranca. U tu svrhu, mora da utvrdi režijsku naknadu (u procentima). Zatim, računa koliko treba dodati troškovima materijala za svaku konzervu prebranca da bi se pokrili režijski troškovi.

Erol računa režijsku naknadu u gornjem dijelu obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.

Da biste izračunali režijsku naknadu i režijske troškove po artiklu za svaki proizvod koji prodajete, pratite sljedeće korake:

1. Izračunavanje ukupnih mjesečnih troškova materijala za sve proizvode koje prodajete
2. Izračunavanje režijskih troškova na mjesečnom nivou
3. Izračunavanje režijske naknade
4. Izračunavanje režijskih troškova po artiklu

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(u maloprodaji i veleprodaji)

• **Režijska naknada (%)**

$$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \text{—————} \times 100\% = \boxed{\text{—————}} \%$$

REŽIJSKA NAKNADA (3)

	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (4) (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu

2.1 Izračunavanje troškova materijala na mjesečnom nivou

Prvo, izračunajte koliko novca na mjesečnom nivou firma troši na nabavku proizvoda za dalju prodaju.

Erol ima dosta redovnih dobavljača. Nabavlja:

- artikle kao što su hljeb, veoma često tokom sedmice
- artikle kao što su sušeni proizvodi, šećer, so i margarin jednom sedmično
- artikle kao što je tekstil jednom mjesečno.

Sve ove transakcije knjiže se u glavnoj knjizi kao troškovi materijala. Na stranici 56 nalazi se izvod iz Erolove glavne knjige za mjesec oktobar.

GLAVNA KNJIGA

Oktober 20xx

(Jedinica: KM)

*Erola
prodavnica*

Datum	Detalji	Kupon br.	Gotovina			Banka			Prodaja	Troškovi materijala	Režijski troškovi
			ULAZ	IZLAZ	SALDO	ULAZ	IZLAZ	SALDO			
1/10	Preneseno				1,500				8,000		
1/10	Hljeb	312		100	1,400					100	
1/10	Šećer, so, biber, ulje	313		400	1,000					400	
1/10	Čaj, kafa, mlijeko, slatkiši	314		600	400					600	
1/10	Prodaja	315		450	850			450			
2/10	Prebranac, sušeni proizvodi	316					1,000	7,000		1,000	
2/10	Prodaja	317		320	1,170			320			

30/10	Plate - prodavac	389		100	1,200						100
30/10	Plate - vlasnik	399		500	700						500
30/10	Prodaja	400	520		1,220			520			
30/10	Struja	401		100	1,120						100
30/10	Prevoz	402		180	940						180
30/10	Hljeb	403		80	860					80	
30/10	Sa računa u blagajnu	404	700		1,560		700	9,300			
30/10	Amortizacija										30
	Ukupno		15,760	15,700		8,600	7,300	11,980	10,000	2,000	

Erol uzima ukupne troškove materijala za mjesec oktobar iz glavne knjige (10.000 KM) i taj iznos unosi na vrh obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
 (u maloprodaji i veleprodaji)

- **Režijska naknada (%)**

REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)	=	$\frac{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}}{10.000 \text{ KM}}$	x 100% =	<div style="border: 1px solid black; width: 60px; height: 20px; display: inline-block;"></div> %
				REŽIJSKA NAKNADA (3)

2.2 Izračunavanje režijskih troškova na mjesečnom nivou

Ne zaboravite: u maloprodaji i veleprodaji, režijski troškovi su svi troškovi koji ne spadaju u troškove materijala. Ukupne mjesečne režijske troškove naći ćete u glavnoj knjizi. Ne zaboravite da uključite i amortizaciju u režijske troškove, čak i u datom mjesecu nije bilo odliva sredstava.

Erolova prodavnica ima dva motocikla za dostavu i skupe police, sa dugim vijekom trajanja. Firma vodi knjigu aktive, gdje vodi troškove ove opreme. Slijedi njegova knjiga aktive, gdje su navedeni troškovi amortizacije ovih stavki u iznosu od 360 KM na godišnjem nivou, tako da mjesečni troškovi amortizacije iznose 30 KM (360 KM podijeljeno na 12 mjeseci).

Sanjina prodavnica mještovite robe

KNJIGA AKTIVE							
Datum: 31. decembar 2013.							
Naziv aktive	Serijski broj	Godina nabavke	Trošak nabavke (KM)	Vijek trajanja	Amortizacija godišnje (KM)	Akumulirana amortizacija (KM)	Preostala vrijednost (KM)
Police	001	2012	800	10	80	160	640
Motocikli za dostavu	002	2013	700	5	140	140	560
Motocikli za dostavu	003	2013	700	5	140	140	560
Ukupno			2,200		360	440	1,760

Erol je evidentirao sav odliv sredstava iz firme u glavnu knjigu. Osim novca koji je utrošen za nabavku robe za dalju prodaju, sav ostali odliv sredstava uknjižen je pod „režijski troškovi“. U osnovnoj knjizi, na stranici 56, vidimo da su troškovi struje, prevoza i plata uknjiženi kao režijski troškovi. Amortizacija je takođe uknjižena kao režijski trošak.

Erol konstatuje da ukupni režijski troškovi firme uknjiženi u glavnu knjigu za mjesec oktobar iznose 2.000 KM. Ovaj iznos unosi na vrh obrasca za utvrđivanje troškova.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(u maloprodaji i veleprodaji)

- Režijska naknada (%)**

$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \frac{2.000 \text{ KM}}{10.000 \text{ KM}} \times 100\% =$		<div style="border: 1px solid black; width: 100px; height: 20px; display: inline-block;"></div>	%	
		REŽIJSKA NAKNADA (3)		

2.3 Izračunavanje režijske naknade

Da biste izračunali režijsku naknadu, ukupne režijske troškove na mjesečnom nivou podijelite ukupnim troškovima materijala na mjesečnom nivou i pomnožite sa 100.

Ovako izgleda Erolova kalkulacija:

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(u maloprodaji i veleprodaji)

- Režijska naknada (%)**

$$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \frac{2.000 \text{ KM}}{10.000 \text{ KM}} \times 100\% = \boxed{20\%}$$

REŽIJSKA NAKNADA (3)

Erol je izračunao da režijska naknada za njegovu firmu iznosi 20%. 20% znači da Erol mora da doda 20% troškovima materijala po konzervi prebranca.

$$\boxed{3,00 \text{ KM}} \times \boxed{20\%} = \boxed{?}$$

TROŠAK MATERIJALA PO ARTIKLU   REŽIJSKA NAKNADA (%)   REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ako postoje promjene u ukupnim troškovima materijala ili ukupnim režijskim troškovima, uradite kalkulaciju ponovo i utvrdite da li je potrebno mijenjati visinu režijske naknade.

AKTIVNOST 9

U maloprodaji i veleprodaji postoje različiti troškovi materijala i različiti režijski troškovi, tako da će se visina režijske naknade razlikovati zavisno od firme. Utvrdite visinu režijske naknade za svoju firmu na isti način kako je to Erol uradio.

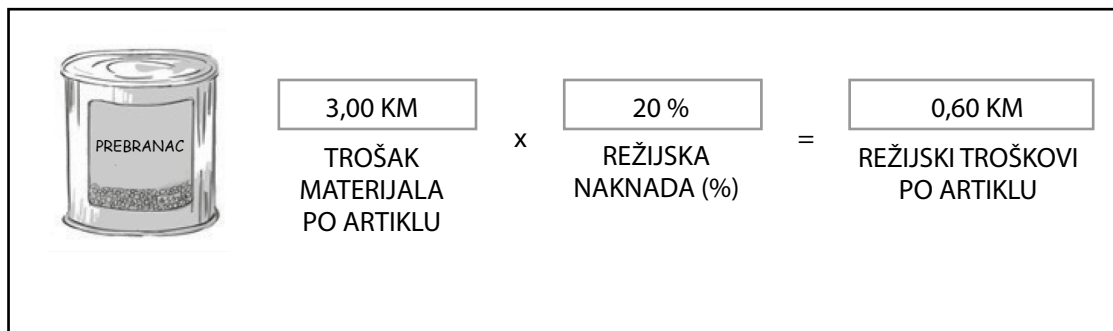

2.4 Izračunavanje režijskih troškova na mjesečnom nivou

Režijska naknada govori vam koji procenat da dodate troškovima materijala za sve proizvode koje prodajete tako da možete pokriti ukupne režijske troškove. Sada morate izračunati iznos koji treba dodati svakom artiklu.

Režijska naknada za *Erolovu prodavnicu* iznosi 20%. Dakle, Erol mora dodati 20% na troškove materijala za sve proizvode koje prodaje. Evo kako je izračunao iznos koji će dodati po konzervi prebranca.

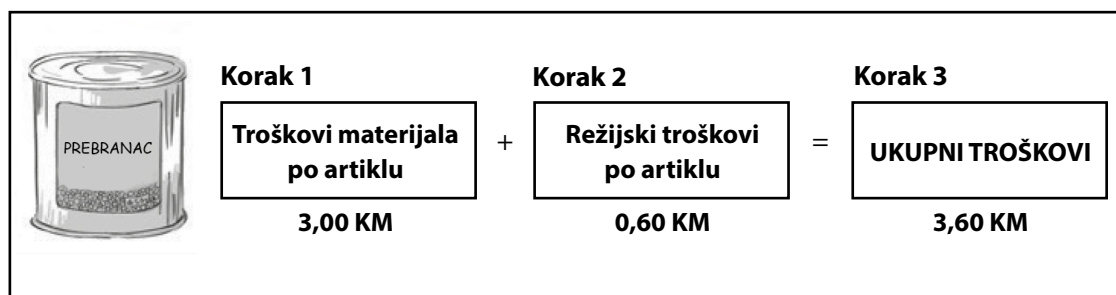
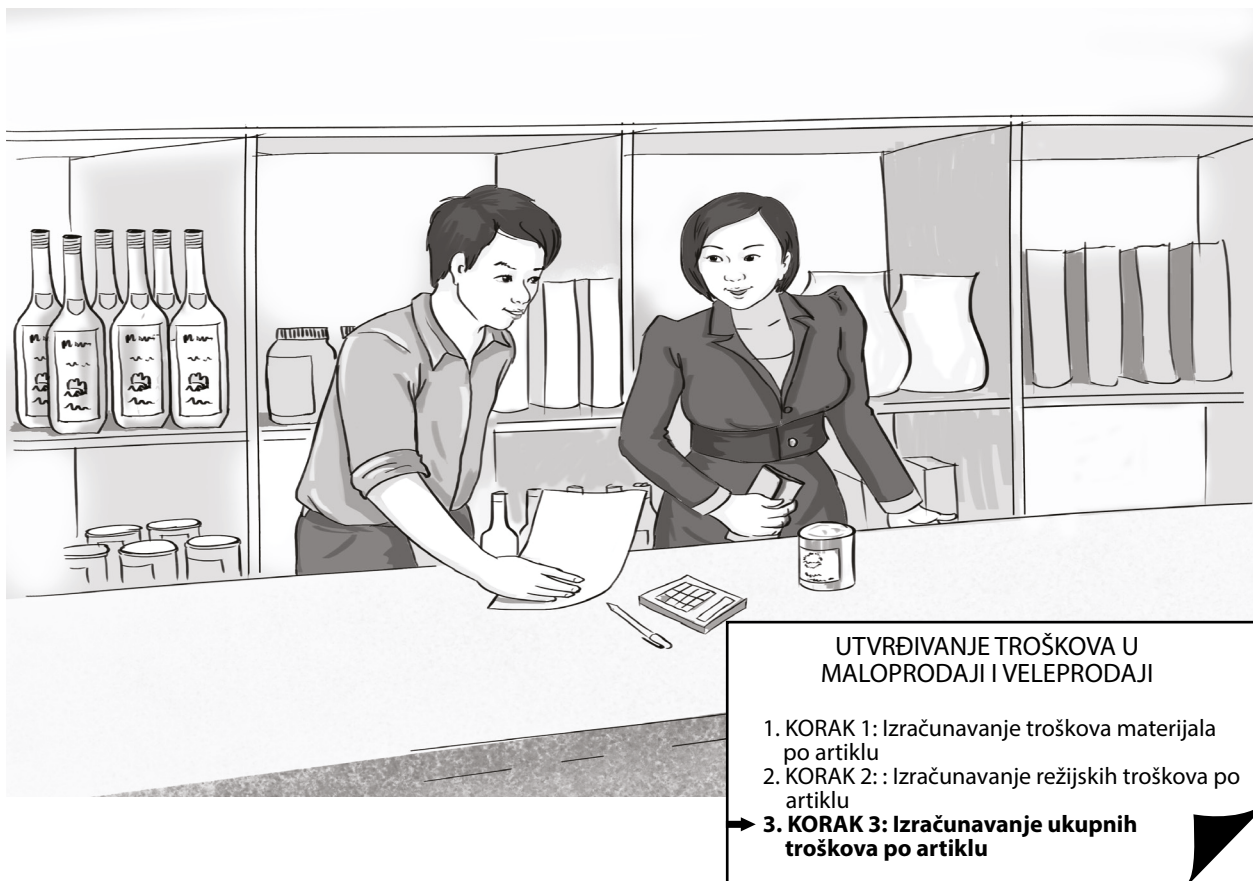
Režijska naknada po konzervi prebranca iznosi 0,60 KM. Erol sada zna da mora dodati 0,60 KM po konzervi da bi pokrio ukupne režijske troškove.

Erol izračunava iznos koji treba dodati svakom proizvodu u koloni dva obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda. Isti procenat naknade koristi za izračunavanje troškova i kalkulaciju prodajne cijene proizvoda koje prodaje.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA (u maloprodaji i veleprodaji)			
<ul style="list-style-type: none"> Režijska naknada (%) 			
$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \frac{2.000 \text{ KM}}{10.000 \text{ KM}} \times 100\% = \boxed{20\%}$			
		REŽIJSKA NAKNADA (3)	
	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu
Namirnice i suha hrana:			
Pasulj prebranac, 450 g	3,00 KM	3.00 KM x 20% = 0.60 KM	
Brašno Zlatni klas, 1 kg	3,20 KM	3.20 KM x 20% = 0.64 KM	

3. Korak 3: Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

Erol sada ima sve potrebne podatke da izračuna ukupne troškove jedne konzerve prebranca.

Erol Lani pokazuje kako računa ukupne troškove prebranca i svih drugih proizvoda pomoću obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda:

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA
(u maloprodaji i veleprodaji)

• **Režijska naknada (%)**

$$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \frac{2.000 \text{ KM}}{10.000 \text{ KM}} \times 100\% = \boxed{20\%}$$

REŽIJSKA NAKNADA (3)

	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu
Namirnice i suha hrana:			
Pasulj prebranac, 450 g	3,00 KM	3,00 KM x 20% = 0,60 KM	3,60 KM
Brašno Zlatni klas, 1 kg	3,20 KM	3,20 KM x 20% = 0,64 KM	3,84 KM
Jestivo ulje 750 ml	4,55 KM	4,55 KM x 20% = 0,91 KM	5,46 KM
Šećer, 2 kg	4,71 KM	4,71 KM x 20% = 5,65 KM	5,65 KM
Orijentalni čaj 250 g	1,40 KM	1,40 KM x 20% = 0,28 KM	1,68 KM

Ukupni troškovi proizvoda su iznos na osnovu kog određujete prodajnu cijenu. Da biste ostvarili dobit, cijena mora biti veća od ukupnih troškova proizvoda. Naučićete kako da uradite kalkulaciju cijene pomoću priručnika IYB MARKETING.

SIŽE

Ukoliko radite u maloprodaji ili veleprodaji, koristite **obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda** i pratite ova tri koraka da izračunate ukupne troškove svakog proizvoda koji prodajete:

- **Korak 1:** Izračunavanje troškova materijala po artiklu
- **Korak 2:** Izračunavanje režijskih troškova po artiklu
- **Korak 3:** Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

U maloprodaji i veleprodaji, naknade i plate isplaćene radnicima i vlasnicima knjiže se kao režijski troškovi.

Korak 1: Izračunavanje troškova materijala po artiklu

- upišite naziv svakog proizvoda koji prodajete
- izračunajte i evidentirajte troškove svakog artikla, bez troškova prevoza

Korak 2: Izračunavanje režijskih troškova po artiklu

Da biste izračunali režijske troškove po artiklu, pratite sljedeće korake:

- izračunavanje ukupnih troškova materijala na mjesečnom nivou: Saberite ukupne troškove materijala za sve proizvode koje nabavljate za dalju prodaju na mjesečnom nivou. Unesite mjesečne troškove materijala u predviđenu rubriku na vrhu obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda
- Izračunavanje ukupnih režijskih troškova na mjesečnom nivou: Podatke o svim troškovima uzmite iz glavne knjige, osim troškova materijala. Ne zaboravite da uključite i amortizaciju. Unesite mjesečne režijske troškove u predviđenu rubriku na vrhu obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda
- Izračunavanje režijske naknade (%): Kalkulaciju uradite u obrascu za utvrđivanje proizvoda.
- Izračunavanje režijskih troškova po artiklu: Pomnožite troškove materijala po artiklu (kolona 1) režijskom naknadom

Korak 3: Sabiranje svih troškova da bi se došlo do ukupnih troškova

Da biste došli do ukupnih troškova po artiklu, saberite troškove materijala i režijske troškove po artiklu u obrascu za utvrđivanje troškova materijala.

$$\boxed{\text{Troškovi materijala po artiklu}} + \boxed{\text{Režijski troškovi po artiklu}} = \boxed{\text{UKUPNI TROŠKOVI}}$$

Ukupni troškovi proizvoda su polazište za kalkulaciju prodajne cijene.

PROCJENA 4

Upravo ste završili Dio IV ovog priručnika. Uradite sljedeću vježbu da provjerite koliko ste naučili. Uradite cijelu vježbu prije nego što provjerite odgovore na stranici 73.

Šta je tačno?

Zaokružite tačan ili odgovarajući nastavak svake rečenice.

1. U maloprodaji i veleprodaji, troškovi materijala po artiklu su . . .
  - a. troškovi nabavke robe za dalju prodaju.
  - b. troškovi svih materijala koji ulaze u proizvod.
  - c. troškovi nabavke robe za dalju prodaju i troškovi prevoza.
2. Režijska naknada je . . .
  - a. iznos režijskih troškova koji se dodaje prodaji da se pokriju ukupni režijski troškovi.
  - b. procenat koji se dodaje troškovima materijala po artiklu da se pokriju ukupni režijski troškovi.
  - c. ukupni mjesečni režijski troškovi, čiji se iznos pripisuje i raspodjeljuje na proizvode koji se prodaju u maloprodaji i veleprodaji.
3. U maloprodaji i veleprodaji, režijski troškovi računaju se tako što se . . .
  - a. troškovi materijala po artiklu dijele režijskom naknadom.
  - b. režijska naknada dodaje troškovima materijala po artiklu.
  - c. troškovi materijala po artiklu množe režijskom naknadom.
4. U maloprodaji i veleprodaji, režijski troškovi su . . .
  - a. sav novac koji izlazi iz firme.
  - b. sav novac koji izlazi iz firme, osim troškova nabavke robe za dalju prodaju.
  - c. svi drugi troškovi koje firma ima, osim troškova nabavke robe za dalju prodaju.
5. U maloprodaji i veleprodaji, ukupni troškovi po artiklu računaju se tako što se . . .
  - a. saberu troškovi materijala, troškovi rada i režijski troškovi.
  - b. saberu troškovi materijala i režijski troškovi.
  - c. saberu troškovi materijala po artiklu i režijski troškovi po artiklu.

ŠTA STE NAUČILI U OVOM PRIRUČNIKU?

Sada kada ste pročitali cijeli priručnik, pokušajte da uradite sljedeće praktične vježbe. Ove vježbe podsjetit će vas na ono što ste naučili, a što će vam pomoći da unaprijedite utvrđivanje troškova u svojoj firmi.

Vježbe će vam pomoći:

- da **primijenite** ono što ste naučili radeći na praktičnom problemu („Možete li pomoći?“).
- da **djelujete** na unapređenju firme kroz primjenu naučenog (akcioni plan).

Uporedite svoje odgovore sa odgovorima na kraju vježbi na stranicama 73 - 75. Ako ne znate odgovor, vratite se na dio priručnika koji se odnosi na datu vježbu. Najbolje ćete učiti ako prvo uradite cijelu vježbu, a tek onda potražite odgovore.

Pogledajte listu korisne poslovne terminologije na stranici 77 i upoznajte se sa značenjem termina.

“

U ovom priručniku, naučili ste kako da utvrdite troškove. Međutim, ono što ste naučili neće vam pomoći ako ovo znanje ne budete svakodnevno primjenjivali u svom poslovanju. Ne zaboravite da pripremite akcioni plan na stranici 72.

”

1. Možete li pomoći?

Utvrđivanje troškova u *kozmetičkom salonu*

Ova vježba namijenjena je pružaocima usluga i proizvođačima. Ukoliko radite u maloprodaji ili veleprodaji, uradite vježbu na stranici 70.

Mirela ima kozmetički salon u jednom tržnom centru. Pruža usluge tri vrste masaže: masažu lica, masažu stopala i masažu tijela. Pomozite joj da utvrdi troškove masaže lica.

Mirela vodi evidenciju troškova za svaku uslugu. Na sljedećoj stranici naći ćete detaljnu evidenciju troškova za prošli mjesec.

DETALJNA EVIDENCIJA TROŠKOVA

(Jedinica: KM)

Datum	Detalji	Kupon br.	Direktni troškovi materijala			Direktni troškovi rada			Indirektni proizvodni troškovi.	Režijski troškovi.
			Lice	Stopala	Tijelo	Lice	Stopala	Tijelo		
1/9	Maske	312	200		150					
1/9	Kreme za lice	312	120		90					
1/9	Materijal (gel za čišćenje, aplikatori, špatule, higijenski štapići)	312						150		
1/9	Razne sanitarije, sapun, čaj	312							30	
1/9	Ulje za masažu - 20 boca x 5 KM kom.	312		20	80					
1/9	Losion za masažu - 10 kutija x 50 KM kom.	312		100	400					
15/9	Plate					1,000	500	3,000	1,000	800
15/9	Zakup	330								1,500
20/9	Kancelarijski materijal	332								230
30/9	Voda i struja	336								100
30/9	Kamata na kredit	337								20
30/9	Amortizacija									100
	Ukupno		320	120	720	1,000	500	3,000	1,150	2,780

Podaci o prodaji za prošli mjesec uzeti su iz glavne knjige kozmetičkog salona.

	Prodaja (KM)
Masaža lica - 200 @ 10 KM po masaži	2.000
Masaža tijela - 150 @ 50 KM po masaži	7.500
Masaža stopala - 100 @ 8 KM po masaži	800

1. Na osnovu ovih podataka, izračunajte ukupne direktne troškove materijala za usluge masaže lica tokom jednog mjeseca. Zatim, popunite prvi dio obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda na stranici 69 i izračunajte direktne troškove materijala po jednoj masaži lica.
2. Na osnovu ovih podataka, izračunajte ukupne direktne troškove rada za usluge masaže lica tokom jednog mjeseca. Zatim, popunite drugi dio obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda na stranici 69 i izračunajte direktne troškove rada po jednoj masaži lica.
3. Na osnovu rezultata kalkulacije i gore navedenih informacija, popunite treći dio obrasca za utvrđivanje troškova na stranici 69 i izračunajte indirektno proizvodne troškove po jednoj masaži lica.
4. Na osnovu rezultata kalkulacije i gore navedenih informacija, popunite četvrti dio obrasca za utvrđivanje troškova na stranici 69 i izračunajte režijske troškove po jednoj masaži lica.
5. Izračunajte ukupne troškove po jednoj masaži lica na obrascu za utvrđivanje troškova proizvoda. Šta mislite, koliko je precizan ovaj iznos? Zašto?

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA

(više proizvoda i više usluga)

Proizvod:

1. DIREKTNI TROŠKOVI MATERIJALA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	
Direktni troškovi materijala po artiklu (3) = (1) / (2)	

2. DIREKTNI TROŠKOVI RADA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (4)	
Direktni troškovi rada po artiklu (5) = (4)/(2)	

3. INDIREKTNI PROIZVODNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

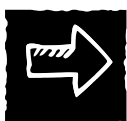
Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou (6)	
Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou (7)	
Indirektni proizvodni troškovi po direktnom trošku (8) = (6)/(7)	
Ukupni direktni troškovi po artiklu (9) = (3) + (5)	
Indirektni proizvodni troškovi po artiklu (10) = (8) x (9)	

4. REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Režijski troškovi na mjesečnom nivou (1)	
Režijski troškovi u odnosu na direktne troškove (12) = (11) / (7)	
Režijski troškovi po artiklu (13) = (12) x (9)	

5. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (14) = (13) + (10) + (5) + (3)

Utvrđivanja troškova za *Laninu knjižaru*

Ovo je vježba za preduzetnike koji rade u maloprodaji i veleprodaji. Ukoliko poslujete u sektoru usluga ili proizvodnje, uradite vježbe na stranicama 66 - 69.

Lanina knjižara je maloprodaja knjiga i kancelarijskog materijala. Erol iz Erolove prodavnice mještovite robe pokazao je Lani, vlasnici knjižare, kako se utvrđuju troškovi pomoću obrasca za utvrđivanje troškova. Pomozite joj da izračuna režijske troškove po artiklu i ukupne troškove po artiklu za svaki proizvod koji je navela u svom obrascu za utvrđivanje troškova proizvoda. Za kalkulaciju će vam biti potrebni i sljedeći podaci:

- u prosjeku, knjižara plaća nabavku robe za dalju prodaju troši 6.000 KM.
- u prosjeku, mjesečni troškovi zakupa, struje, plata i svih drugi režijskih troškovi knjižare iznose 1.500 KM.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA (u maloprodaji i veleprodaji)

• **Režijska naknada (%)**

$$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \text{—————} \times 100\% = \text{REŽIJSKA NAKNADA (3) \%}$$

	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu
Olovke HB	0,52 KM		
Hemijske olovke, plave	1,00 KM		
Markeri, u raznim bojama	6,00 KM		
Vježbanke, velike	1,60 KM		
Koverta, velike, smeđe	0,60 KM		
Koverta, male, smeđe	1,40 KM		
Selotejp	4,52 KM		

2. Akcioni plan

ŠTA je problem?	KAKO riješiti problem	KO će riješiti problem	KADA? će se problem riješiti?
Ne ostvarujem veliku dobit. Ne znam tačno koliko košta izrada jedne stolice.	Ukupne troškove stolice izračunaću na osnovu podataka iz glavne knjige.	Ja ću.	Imam sve podatke koji su mi potrebni. Sutra počinjem da radim na utvrđivanju troškova.

Kako da vaša firma bude bolja u utvrđivanju troškova? Prvo izradite akcioni plan kao što je uradio Muharem. U planu, zapišite sljedeće:

1. Kakve probleme firma ima u smislu utvrđivanja troškova?
2. Kako ćete riješiti svaki problem ponaosob?
3. Ko će riješiti svaki problem ponaosob (vi ili neko drugi)?
4. Kada planirate da riješite problem?

Akcioni plan uradite na sljedećoj stranici. Ne zaboravite ove sugestije:

- Izradite plan za period od tri do šest mjeseci
- Budite realni. Zapišite samo ono što mislite da je moguće uraditi
- Pokušajte da prvo riješite najurgentnije probleme
- Ovaj priručnik držite u firmi tako da vi i drugi u firmi možete da ga koristite kad kod vam je potreban
- Redovno provjeravajte da li se pridržavate akcionog plana
- Bilo bi dobro da provjeravate jednom sedmično
- Možda bi bilo dobro da akcioni plan stavite na zid tako da vam može biti na oku i da ga lakše pratite

Plan za unapređenje utvrđivanja troškova

Na ovoj stranici napišite svoj plan za unapređenje utvrđivanja troškova u vašoj firmi

ŠTA Je problem?	KAKO rješavate problem?	KO će riješiti problem?	KADA će se problem riješiti?

Procjena 1

1. (1) troškovi materijala; (2) troškovi rada; (3) amortizacija; (4) ukupni troškovi; (5) režijski troškovi
2. 1.c; 2.a; 3.a

Procjena 2

1.c; 2.a; 3.b; 4.c; 5.c

Procjena 3

1.b; 2.c; 3.a

Procjena 4

1.a; 2.b; 3.c; 4.c; 5.c

Možete li pomoći?***Utvrđivanje troškova u kozmetičkom salonu***

Popunjen obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda za uslugu masaže lica nalazi se na stranici 74. U daljem tekstu dajemo detaljno objašnjenje svakog pitanja.

1. Direktni materijali koji se koriste za masažu lica su maska i kreme za lice. Ukupan trošak ovog materijala tokom mjeseca iznosili su 320 KM: $200 + 120 = 320$.
2. Broj usluga masaže lica bio je 200.
3. Pogledajte direktne troškove materijala po jednoj masaži lica u prvom dijelu popunjenog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.
4. Ukupni direktni troškovi rada za uslugu masaže lica iznosili su 1.000 KM.
5. Pogledajte direktne troškove rada po jednoj masaži lica u drugom dijelu popunjenog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.
6. Ukupni direktni troškovi kozmetičkog salona u datom mjesecu = ukupni direktni troškovi materijala za sve tri usluge + ukupni direktni troškovi rada za sve tri usluge = $(320 + 120 + 720) + (1.000 + 500 + 3.000) = 5.660$. Pogledajte indirektno proizvodne troškove po jednoj masaži lica u dijelu tri popunjenog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.
7. Pogledajte režijske troškove po jednoj masaži lica u četvrtom dijelu popunjenog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda za masažu lica.
8. Pogledajte ukupne troškove po jednoj masaži lica u petom dijelu popunjenog obrasca za utvrđivanje troškova proizvoda.

Stvarni troškovi jedne masaže lica možda su nešto viši zbog određenih indirektnih proizvodnih troškova (npr. peškiri) i režijskih troškova (npr. oglašavanje i reklamiranje) koji nisu realizovani u ovom mjesecu. To su troškovi koje salon nema svaki mjesec.

Direktni troškovi rada po masaži lica mogu varirati zavisno od mjeseca. Iako broj radnika ostaje isti, troškovi rada po masaži lica padaju ili rastu zavisno od prometa u datom periodu.

Da bi došao do preciznije računice troškova, kozmetički salon treba da koristi prosječne mjesečne podatke umjesto podataka za određeni mjesec.

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA

(više proizvoda i više usluga)

Proizvod: Masaža lica

1. DIREKTNI TROŠKOVI MATERIJALA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi materijala na mjesečnom nivou (1)	320 KM	
Broj proizvedenih artikala na mjesečnom nivou (2)	200 KM	
Direktni troškovi materijala po artiklu (3) = (1) / (2)		1,60 KM

2. DIREKTNI TROŠKOVI RADA PO ARTIKLU

Ukupni direktni troškovi rada na mjesečnom nivou (4)	1.000 KM	
Direktni troškovi rada po artiklu (5) = (4)/(2)		5,00 KM

3. INDIREKTNI PROIZVODNI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Ukupni indirektni proizvodni troškovi na mjesečnom nivou (6)	1.150 KM	
Ukupni direktni troškovi cjelokupnog poslovanja na mjesečnom nivou (7)	5.660 KM	
Indirektni proizvodni troškovi po direktnom trošku (8) = (6)/(7)	0,20	
Ukupni direktni troškovi po artiklu (9) = (3) + (5)	6,60 KM	
Indirektni proizvodni troškovi po artiklu (10) = (8) x (9)		1,32 KM

4. REŽIJSKI TROŠKOVI PO ARTIKLU

Režijski troškovi na mjesečnom nivou (1)	2.780 KM	
Režijski troškovi u odnosu na direktne troškove (12) = (11) / (7)	0,49	
Režijski troškovi po artiklu (13) = (12) x (9)		3,24 KM

5. UKUPNI TROŠKOVI PO ARTIKLU (14) = (13) + (10) + (5) + (3)

11,60 KM

Utvrđivanja troškova za Laninu knjižaru

Popunjeni obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda za Laninu knjižaru treba da sadrži sljedeće iznose:

OBRAZAC ZA UTVRĐIVANJE TROŠKOVA PROIZVODA (u maloprodaji i veleprodaji)			
• Režijska naknada (%)			
$\frac{\text{REŽIJSKI TROŠKOVI NA MJESEČNOM NIVOU (2)}}{\text{TROŠKOVI MATERIJALA NA MJESEČNOM NIVOU (1)}} = \frac{1.500 \text{ KM}}{6.000 \text{ KM}} \times 100\% = \boxed{25\%}$			
REŽIJSKA NAKNADA (3)			
	1	2	3
Proizvod	Troškovi materijala po artiklu	Režijski troškovi po artiklu (kolona 1 x režijska naknada)	Ukupni troškovi po artiklu
Olovke HB	0,52 KM	0,52 KM x 25% = 0,13	0,65 KM
Hemijske olovke, plave	1,00 KM	1,00 KM x 25% = 0,25	1,25 KM
Markeri, u raznim bojama	6,00 KM	6,00 KM x 25% = 1,50	7,50 KM
Vježbanke, velike	1,60 KM	1,60 KM x 25% = 0,40	2,00 KM
Koverte, velike, smeđe	0,60 KM	0,60 KM x 25% = 0,15	0,75 KM
Koverte, male, smeđe	1,40 KM	1,40 KM x 25% = 0,35	1,75 KM
Selotejp	4,52 KM	4,52 KM x 25% = 1,13	5,65 KM

- Da biste izračunali režijsku naknadu, ukupne režijske troškove na mjesečnom nivou podijelite ukupnim troškovima materijala na mjesečnom nivou i pomnožite sa 100:

$$\frac{1.500 \text{ KM}}{6.000 \text{ KM}} \times 100\% = 25\%$$

- Da biste izračunali režijsku naknadu po artiklu (kolona 2), pomnožite troškove materijala po artiklu režijskom naknadom:

$$\text{Olovke: } 0,52 \text{ KM} \times 25\% = 0,13 \text{ KM}$$

- Da biste došli do ukupnih troškova po artiklu (kolona 3), saberite troškove materijala po artiklu i režijsku naknadu po artiklu:

$$\text{Olovke: } 0,52 \text{ KM} + 0,13 \text{ KM} = 0,65 \text{ KM}$$

KORISNA POSLOVNA TERMINOLOGIJA

TERMIN	RIJEČ ZNAČI	VIŠE NA STRANICI
Utvrđivanje troškova	Način izračunavanja ukupnih troškova izrade i prodaje proizvoda ili pružanja usluge.	3, 13, 35, 47
Troškovi	Sav novac koji vaša firma troši da bi proizvela i prodala proizvod ili usluge. Troškovi se dijele na proizvodne i neproizvodne troškove.	2 - 9
Amortizacija	Gubitak na vrijednosti, tokom određenog vremena, mehanizacije, alata ili druge opreme visoke vrijednosti koja ima dug vijek trajanja. Amortizacija je trošak po preduzeće.	8
Direktni troškovi rada	Svi troškovi rada koji se mogu pripisati određenom proizvodu ili usluzi, a dovoljno su visoki da u značajnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima. Ova vrsta troškova odnosi se samo na proizvođače više proizvoda ili pružaoce više usluga.	14, 20
Direktni troškovi materijala	Svi troškovi rada koji se mogu pripisati određenom proizvodu ili usluzi, a dovoljno su visoki da u značajnom iznosu učestvuju u ukupnim troškovima. Ova vrsta troškova odnosi se samo na proizvođače više proizvoda ili pružaoce više usluga.	14, 18
Indirektni proizvodni troškovi	Sav novac koji firma troši na materijal ili rad koji se odnosi na proizvodnju proizvoda ili usluga, ali se ne mogu smatrati direktnim troškovima rada ili direktnim troškovima materijala. Ova vrsta troškova odnosi se samo na proizvođače više proizvoda i pružaoce više usluga.	14-15, 22
Troškova rada (naknade)	Kod utvrđivanja troškova, troškovi rada su novac koji firma troši na plate, naknade i beneficije radnika koji rade u proizvodnji proizvoda ili usluga. Plate i beneficije drugih radnika (koji ne rade u proizvodnji) spadaju u režijske troškove.	5, 38
Troškovi materijala	Sav novac koji firma troši na dijelove i materijal koji ili ulazi u, ili se odnosi na proizvode ili usluge koje proizvodite i prodajete. U maloprodaji i veleprodaji, troškovi nabavke robe za dalju prodaju jesu troškovi materijala.	3, 38, 49

TERMIN	RIJEČ ZNAČI	VIŠE NA STRANICI
Neproizvodni troškovi	Svi ostali troškovi, osim proizvodnih troškova, koje imate u poslovanju. Ovi troškovi generalno se nazivaju režijski troškovi.	3, 6-9
Režijski troškovi	Režijski troškovi su drugi naziv za neproizvodne troškove. Tu spadaju svi troškovi koji nisu povezani sa procesom proizvodnje. Troškovi objekata, proizvoda, struje, kamate na kredit i plata i beneficija radnika koji ne rade u proizvodnji spadaju u režijske troškove. Režijski troškovi obično nisu direktno povezani sa određenim proizvodom ili uslugom koju vaša firma proizvodi ili prodaje.	3, 6-9, 22, 38, 51
Režijska naknada	Procenat (%) koji se u maloprodaji ili veleprodaji dodaje na troškove materijala po svakom artiklu da bi se pokrili ukupni režijski troškovi. Režijska naknada koristi se za izračunavanje režijskih troškova po artiklu.	53 - 54, 58-59
Proizvodni troškovi	Svi troškovi koji nastanu u proizvodnji proizvoda ili pružanju usluge. Proizvodni troškovi mogu se podijeliti na troškove materijala i troškove rada.	3 - 6
Obrazac za utvrđivanje troškova proizvoda	Obrazac koji možete da koristite za izračunavanje ukupnih troškova bilo kog proizvoda ili usluge vaše firme. Postoje posebni obrasci za proizvođače jednog proizvoda i pružaoce više usluga, proizvođače više proizvoda i pružaoce više usluga, i za maloprodaju i veleprodaju.	17, 37, 49
Ukupni troškovi	Sav novac koji firma troši na troškove materijala, troškove rada i režijske troškove da bi izradila ili prodala proizvod ili pružila uslugu.	9, 15, - 16, 36, 49

KAKO UNAPRIJEDITI POSLOVANJE

Troškovi

Već ste pokrenuli posao, ali imate probleme u nekim aspektima poslovanja?

Kurs *Kako unaprijediti poslovanje* (IYB) aktivne preduzetnike uvodi u dobre principe poslovnog menadžmenta. U priručniku IYB *Utvrdjivanje troškova* govori se o različitim vrstama troškova poslovanja i koracima u izračunavanju troškova proizvoda i usluga.

Kurs IYB je dio porodice kurseva u okviru programa Kako pokrenuti posao i unaprijediti poslovanje za novoregistrovana preduzeća i male preduzetnike. Program se naslanja na 25 godina iskustva rada u 100 zemalja, u saradnji sa 2500 lokalnih institucija, 200 certifikovanih viših predavača i mrežom sa više od 17.000 predavača. Do sada je imao više od 6 miliona klijenata, a ovaj broj ne prestaje da raste!

Kurs IYB prati šest priručnika:

IYB Troškovi

IYB Marketing

IYB Knjigovodstvo

IYB Kontrola nabavke i zaliha

IYB Planiranje poslovanja

IYB Ljudi i produktivnost

Verzija za Bosnu i Hercegovinu izrađena je uz finasijsku podršku Evropske unije u okviru projekta EU4Business.

ISBN 978-92-2-132854-4

9 789221 328544 >